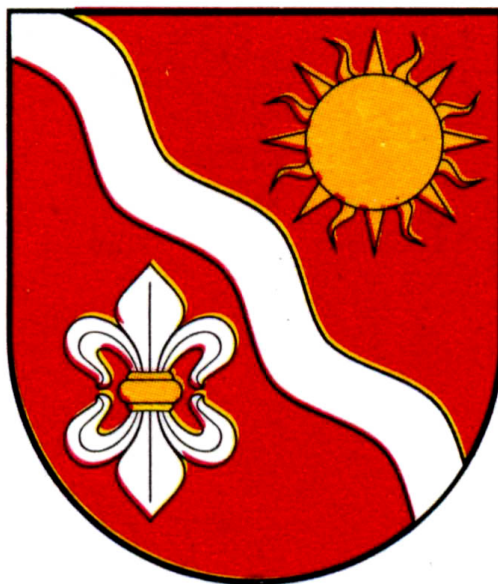

Załącznik Nr 1
do uchwały Nr XXXVI/277/06
Rady Gminy Dynia
z dnia 27 kwietnia 2006 r.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY DYDANIA NA LATA 2006-2009 z perspektywą na lata 2010-2013

Spis treści:

Wprowadzenie

1. Informacje ogólne1.1. Położenie i powierzchnia1.2. Dane demograficzne1.3. Warunki naturalne1.4. Rolnictwo1.5. Działalność gospodarcza1.6. Flora i fauna1.7. Turystyka1.8. Infrastruktura2. Diagnoza stanu środowiska2.1. Powietrze i hałas2.1.1 Stan zanieczyszczenia atmosfery2.2. Gospodarka wodno-ściekowa2.2.1. Wody powierzchniowe	2.2.2. Wody podziemne2.2.3. Ochrona wód2.3. Lasy i zasoby chronione2.4. Awarie i klęski żywiołowe2.5. Promieniowanie niejonizujące2.6. Gospodarka odpadami3. Zamierzenia związane z ochroną i poprawą stanu środowiska3.1. Wstęp3.2. Założenia polityki ekologicznej4. Działania priorytetowe5. Harmonogram działań proekologicznych6. System zarządzania programem7. Wskaźniki monitorowania efektywności programu8. Potencjalne źródła finansowania9. Szacunkowe koszty realizacji programu

WPROWADZENIE

Podstawą prawną opracowania **Programu Ochrony Środowiska dla gminy DYDNIA** jest ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. **Prawo ochrony środowiska** (Dz. U. Nr 62 poz. 627 z późn. zm.).

Ustawa Prawo ochrony środowiska określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju. Obowiązek sporządzenia programu ochrony wprowadza w DZIALE III Polityka ekologiczna oraz programy ochrony środowiska, art. 14, 17, 18.

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej wymusiło szereg zmian w polskim prawie ochrony środowiska, konsekwencją jest obowiązek wdrożenia „nowego” prawa ochrony środowiska nałożonych na województwa, powiaty i gminy.

Jedną z podstawowych zasad polskiej i wspólnotowej polityki ekologicznej jest zasada subsydiarności, stwierdzająca, że problemy ochrony środowiska należy rozwiązywać na możliwie najniższym szczeblu.

Samorządy będą zobowiązane do terminowego wykonania zobowiązań, wdrażania nowych wymagań i standardów środowiskowych i przedsięwzięć poprawiających standardy związane z zaopatrzeniem mieszkańców w wodę, odprowadzaniem ścieków, unieszkodliwianiem odpadów, poprawą klimatu akustycznego, pełną dostępnością dla społeczeństwa informacji o środowisku i jego ochronie, udziałem społeczeństwa w procesach ocen oddziaływania na środowisko.

W celu realizacji polityki ekologicznej państwa, na podstawie aktualnego stanu środowiska wójt gminy sporządza Programu Ochrony Środowiska dla gminy, który określa:

1. cele ekologiczne,
2. priorytety ekologiczne,
3. rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
4. środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

Program został opracowany na 4 lata (2006–2009 r.), z tym, że przewidziane w nim działania obejmują w perspektywie okres do 2013 r.

„Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dydnia na lata 2006–2013” wraz z „Planem Gospodarki Odpadami” jest narzędziem Wójta Gminy, służącym do realizacji Polityki Ekologicznej Państwa i ma na celu stworzenie warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska na obszarze gminy.

Program uwzględnia cele i szanse rozwojowe gminy, określone w wielu dokumentach na szczeblu krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym, będzie podstawowym dokumentem koordynującym działania na rzecz ochrony środowiska w gminie. Program uwzględni cele i atuty rozwojowe określone w Planie Rozwoju Lokalnego

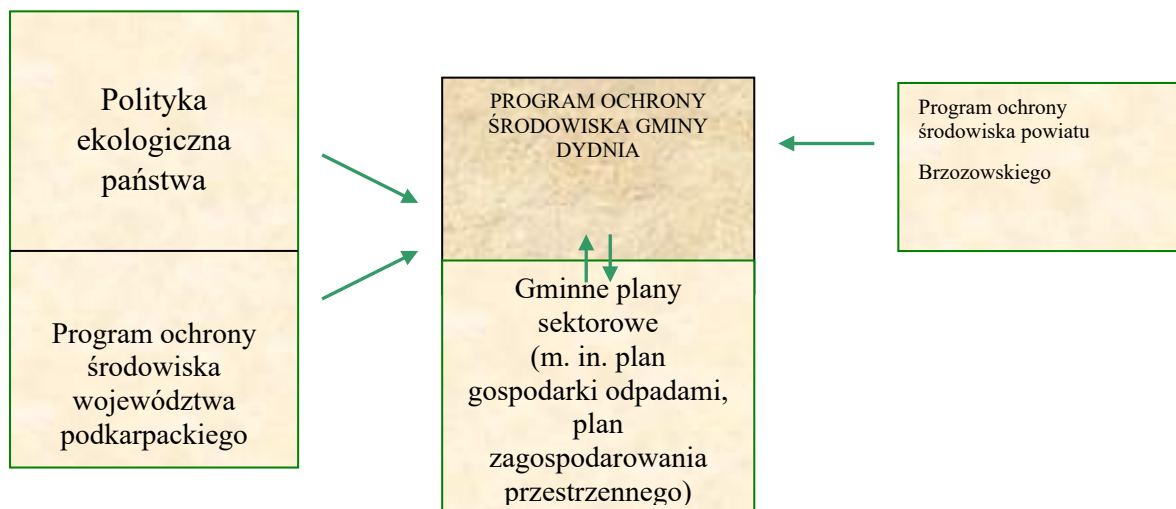
Najważniejsze cele Programu:

- określenie zasobów środowiska i najważniejszych problemów ekologicznych możliwych do rozwiązania;
- stworzenie podstawy do występowania o zewnętrzne środki finansowe potrzebne do realizacji przedsięwzięć;
- umożliwienie zrównoważonego rozwoju gminy;
- określenie priorytetów ochrony środowiska dla gminy, z uwzględnieniem celów i kierunków działań ustalonych w dokumentach na szczeblu krajowym, wojewódzkim i powiatowym;
- określenie zakresu i zasad współpracy administracji publicznej, instytucji, pozarządowych organizacji ekologicznych na rzecz ochrony środowiska w gminie;
- podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa i wiedzy o stanie środowiska gminy poprzez publikację Programu w Internecie.

Program ochrony środowiska ma formułę otwartą, co oznacza, że winien być korygowany i uszczegóławiany wraz ze zmianą aktów prawnych i zmianą sytuacji w zakresie ochrony środowiska w Gminie Dydnia.

Korelacje Programu z innymi dokumentami przedstawia rysunek Nr 1.

Rysunek Nr 1. Schemat powiązań programu ochrony środowiska z innymi dokumentami

Opracowanie wykonano na bazie materiałów zebranych w trakcie wykonywania Programu takich jak:

- dane o stanie środowiska na terenie Powiatu Brzozowskiego i Gminy Dydnia (WIOŚ Rzeszów),
- informacje zawarte w Strategii Gminy,
- ankiety,
- dane statystyczne.

O przyjęciu określonych celów, kierunków działań i priorytetów w strategii działań na rzecz ochrony środowiska, jego poprawy i racjonalnego wykorzystania zdecydowały głównie następujące aspekty:

- a) specyfika Gminy,
- b) analiza stanu środowiska obejmująca:
 - analizę problemów z dziedziny ochrony środowiska istotnych dla gminy,
 - analizę problemów możliwych do rozwiązania na poziomie gminy,
 - diagnozę istniejącego stanu środowiska,
- c) krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne dokumenty strategiczne, nakreślające kierunki rozwoju społeczno-

gospodarczego oraz przewidujące realizację zadań z dziedziny ochrony środowiska wynikające z integracji z Unią Europejską,

- d) opinie i wnioski zebrane na etapie opracowywania i opiniowania Programu oraz w okresie jego udostępniania do publicznego wglądu dotyczące:
 - proponowanych przedsięwzięć,
 - priorytetów o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym,
 - konieczności cyklicznej weryfikacji celów zawartych w Programie.

Wójt Gminy DYDNIA winien co 2 lata przekazywać Radzie Gminy oraz Zarządowi Powiatu Brzozowskiego raport z realizacji Programu.

Natomiast przynajmniej co 4 lata Program należy aktualizować.

1. INFORMACJE OGÓLNE

1.1. Położenie i powierzchnia

Gmina Dydnia położona jest w województwie podkarpackim, w powiecie brzozowskim (rys. Nr 2), leży w dorzeczu Sanu, na terenie Pogórza Dynowskiego i Przemyskiego. Dydnia od północy graniczy z gminą Nozdrzec, od zachodu z gminą Brzozów, od południa z gminą Sanok, a od wschodu z gminą Bircza.

Rysunek Nr 2. Położenie Dydni w powiecie Brzozowskim

Obszar gminy rozdziela rzeka San, której długość w jej granicach wynosi 16 km. Gmina leży w połowie drogi między Rzeszowem, a Bieszczadami. Głównym szlakiem komunikacyjnym jest droga wojewódzka Nr 835 Lublin - Przeworsk - Grabownica. Gmina jest dobrze usytuowana w stosunku do ponad lokalnych ośrodków miejskich regionu: Sanoka, Brzozowa, Dynowa, Krosna i Leska. Obniżenie, jakim jest dolina Sanu było od wieków wykorzystywane jako trakt komunikacyjny. Biegnie tamtędy droga łącząca Przemyśl i Dynów z Brzozowem i Sanokiem.

Powierzchnia gminy wynosi 130 km² i swym obszarem obejmuje 15 miejscowości zorganizowanych w 13 sołectwach.

Lasy stanowią ok. 40% powierzchni. Pozostałą część zajmują użytki rolne oraz sady.

Gmina jest atrakcyjnie położona w stosunku do takich ponadlokalnych ośrodków miejskich regionu jak: Sanok, Brzozów, Dynów, Krosno i Lesko.

W skład gminy wchodzi 15 wsi:

- Dydnia,
- Grabówka,
- Groszówka,
- Jabłonica Ruska,
- Jabłonka,
- Końskie,
- Krzemienna,
- Krzywe,
- Niebosko,
- Niewistka,
- Temeszów,
- Obarzym,
- Ulucz,
- Witryłów,
- Wydrna.

Hroszówka i Jabłonica Ruska jako wsie opuszczone nie są sołectwami i należą do sołectwa Krzemienna.

Pod względem geologicznym obszar gminy leży w obrębie Zapadliska Przedkarpackiego, zbudowanego z osadów mioceńskich (iłów i piasków), zalegających na starszych utworach ery paleozoicznej i mezozoicznej.

Utwory mioceńskie pokryte są przeważnie osadami dyluwialnymi naniesionymi przez lodowiec i rzeki w okresie czwartorzędu. Utwory te reprezentowane są przez osady wodno-lodowcowe, rzeczne i eoliczne (wydmowe) w postaci glin zwałowych, piasków i żwirów rzecznych oraz pyłów. Utwory czwartorzędowe miejscami osiągają miąższość do 30m.

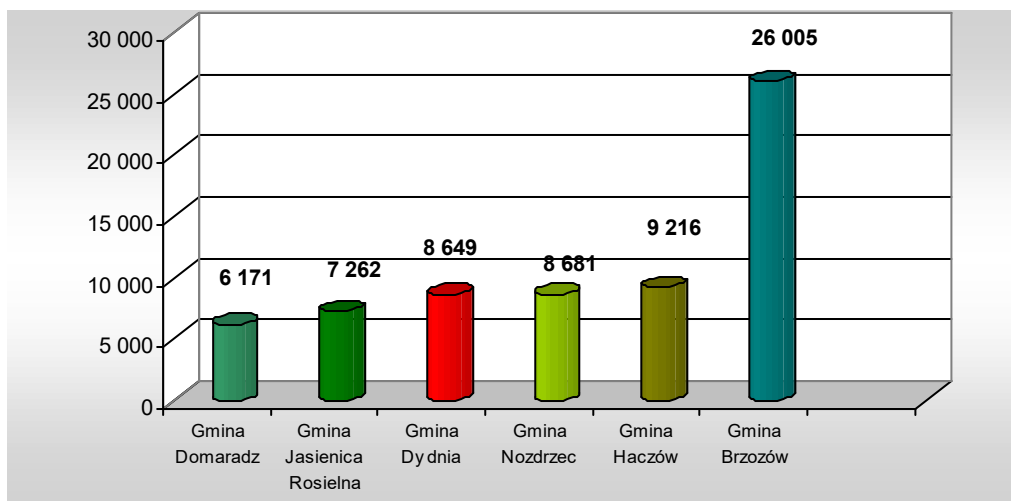
Dolina Dolnego Sanu została wycięta pod koniec zlodowacenia krakowskiego i została wypełniona piaskami naniesionymi przez rzekę San.

1.2. Dane demograficzne

Gminę zamieszkuje 8649 mieszkańców. Gęstość zaludnienia jest niska i wynosi ok. 64 osoby na 1 km². Jest to najniższy wskaźnik w powiecie w porównaniu ze średnią dla powiatu brzozowskiego (121 osób/km²), czy województwa podkarpackiego (119 osób/km²).

1. Gmina Dydnia zajmuje czwartą pozycję w powiecie pod względem liczby ludności.

Wykres 1. Liczba ludności w poszczególnych gminach Powiatu Brzozowskiego

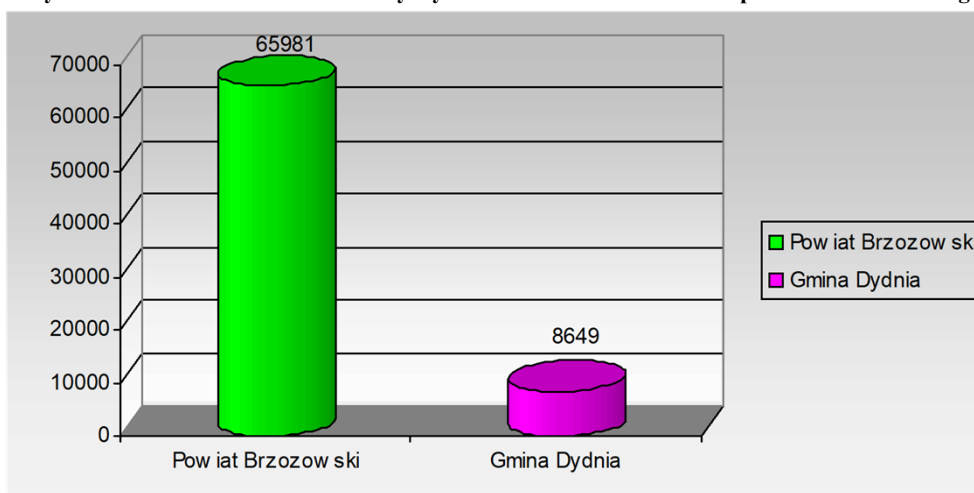

Źródło: Urząd Statystyczny w Rzeszowie

Tabela Nr 1. Gmina Dydnia na tle powiatu

Wyszczególnienie	Powierzchnia (km ²)	Ludność	
		ogółem	kobiety
Gmina Dydnia	130	8649	4311
Powiat brzozowski	540	65981	33361
Udział procentowy	24	13	13

Wykres Nr 2. Liczba ludności Gminy Dydnia w stosunku do ludności powiatu Brzozowskiego

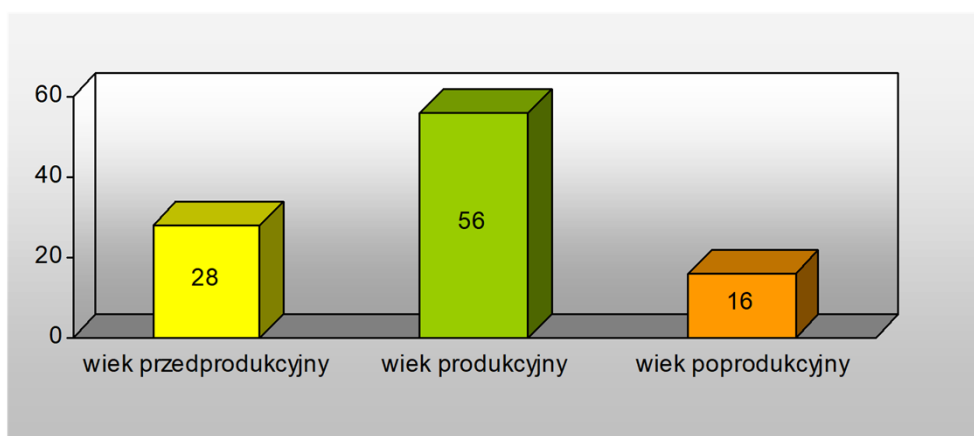
Struktura płci przedstawia się nieco inaczej niż w innych gminach powiatu czy województwa. W gminie Dydnia kobiety stanowią 50% mieszkańców. W pozostałej części powiatu w niewielkim stopniu przeważają mężczyźni, zaś generalnie w województwie większość stanowią kobiety.

Pod względem wiekowym ponad 50% mieszkańców to osoby w wieku produkcyjnym przedstawia to tabela Nr 2 i wykres Nr 3.

Tabela Nr 2. Struktura wiekowa ludności gminy Dydnia

Wyszczególnienie	Ludność ogółem	Wiek przedprodukcyjny	Wiek produkcyjny	Wiek poprodukcyjny	Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym /100 osób w wieku produkcyjnym
Dydnia	8649	2240	4695	1327	76

Wykres Nr 3. Struktura wieku mieszkańców Gminy Dydnia wyrażona w %

1.3. Warunki naturalne

Ukształtowanie powierzchni cechuje się rusztowym układem grzbietów. Liczne pasma wzgórz rozciągają się z północnego zachodu na południowy wschód, poprzedzielanymi dolinami rzek i potoków. Im bardziej na południe, tym wysokość przekracza 500m n.p.m. najwyższym punktem gminy jest Góra Grabówka (524m n.p.m.), najniższe są położone obszary nad Sanem w Niewistce (ok. 260m n.p.m.) - (mapa Nr 1)

Mapa Nr 1. Ukształtowanie powierzchni Gminy Dydnia

Budowę geologiczną tworzy tzw. flisz karpacki, czyli leżące na przemian warstwy skał: łupków iglastych i marglistych, mułowców, piaskowców i zlepieńców. Ukształtowanie powierzchni, warunkuje glebowe i klimatyczne wpływają na florę i faunę Pogórza Dynowskiego i Przemyskiego.

Najkorzystniejsze warunki naturalne występują w dolinie Sanu. Charakteryzuje ją płaskie, rozległe dno do 1,5 km szerokości, urodzajne mady oraz bogata sieć rzeczna. Występujące na terenie gminy bogactwa naturalne to: ropa naftowa, gaz ziemny (obecnie nie eksploatowane), żwiry rzeczne, źródła naturalne oraz lasy. Pogórze Dynowskie i Przemyskie charakteryzuje się małą odpornością podłoża, co spowodowało, że San i jego dopływy wyłobily doliny, które wypełniły iglasto-piaszczystymi osadami.

Średnie temperatury stycznia wahają się między 3°C, a 4°C, a lipca między 17°C, a 18°C. Wiatry wykazują małą siłę. Są to wiatry umiarkowane, o sile 5-10m/s, głównie południowo-zachodnie i północne. Jesienią - wschodnie i północno-wschodnie, zaś latem, zachodnie. Przeciętna ilość opadów wynosi 750-800 mm, z czego na okres letni przypada 250-400 mm, a na zimowy 80-180 mm. Czas zalegania pokrywy śnieżnej

wynosi 60-150 dni. Są to typowe cechy klimatu przejściowego, przechodzącego od morskiego do kontynentalnego.

1.4. Rolnictwo

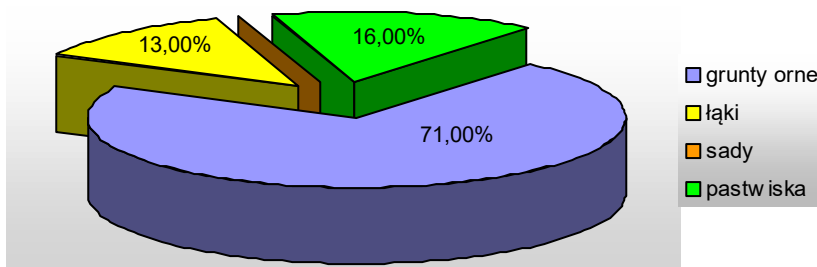
Podstawowy potencjał gminy Dydnia stanowią zasoby i alory naturalne. Obecnie gmina ma charakter rolniczy. Użytki rolne zajmują 6752 ha, co stanowi 51,9% jej powierzchni. Są to przede wszystkim grunty orne na glebach IV klasy bonitacyjnej oraz pastwiska.

Rolnictwo charakteryzuje się dużą ilością małych gospodarstw. Na ich ogólną liczbę 1913 w 2002 r. aż 1769 (ok. 90 procent) stanowią gospodarstwa o powierzchni 1-5 ha. Uprawiane grunty w zdecydowanej większości, bo aż 64 procent należą do mało urodzajnej IV klasy bonitacyjnej, 16 procent ogólnej powierzchni użytków rolnych należy do III klasy bonitacyjnej, pozostałe klasy stanowią jedynie 20% gruntów.

W strukturze użytków rolnych w Gminie Dydnia (wykres Nr 4) dominują grunty orne, zajmujące powierzchnię 3747 ha; łąki zajmują 697 ha, sady – 13 ha, natomiast pastwiska 854 ha.

Pozostałe grunty (np. nieużytki i grunty zurbanizowane) w ogólnej powierzchni zajmują 375 ha.

Wykres Nr 4. Struktura procentowa użytków rolnych Gminy Dydnia

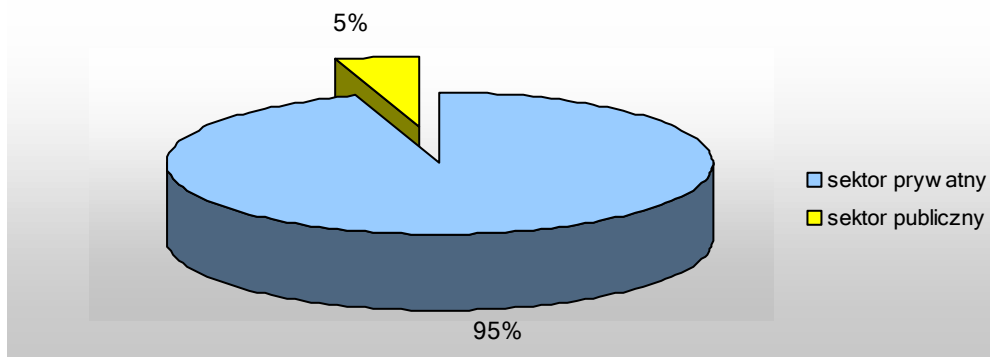

Stosunkowo czyste środowisko oraz wzrastający popyt na produkty ekologiczne może w przyszłości sprzyjać powstaniu akredytowanych gospodarstw ekologicznych. Już teraz zauważa się zainteresowanie rolników tym tematem.

1.5. Działalność gospodarcza

Zgodnie z danymi Urzędu Statystycznego w systemie REGON na terenie gminy w 2003 r. zarejestrowanych było 406 podmiotów gospodarczych, z tego 20 podmiotów w sektorze publicznym, a 386 w sektorze prywatnym.

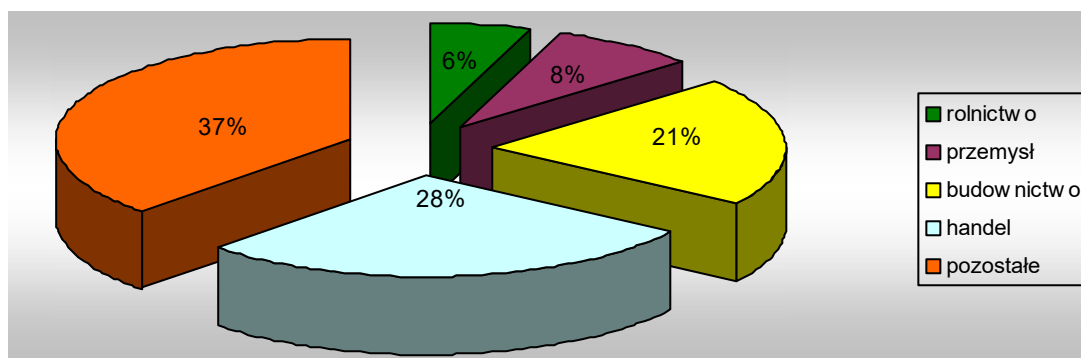
Wykres Nr 5. Procentowy udział poszczególnych sektorów działalności gospodarczej.

Zarejestrowane w gminie podmioty gospodarcze stanowią zaledwie 12% podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON w powiecie Brzozowskim (mapka Nr 2).

[illegible]

Wykres Nr 6. Udział % poszczególnych rodzajów prowadzonej działalności

Na terenie gminy położone są obszary prawnie chronione- Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu. Gmina Dydnia dysponuje wysokimi walorami przyrodniczo - krajobrazowymi, które umożliwiają rozwój rekreacji i turystyki oraz agroturystyki, zwłaszcza jeżeli chodzi o położenie w dorzeczu Sanu.

Doceniając walory okolic Sanu, tereny wzdłuż rzeki znalazły się w projekcie obszarów NATURA 2000.

1.7. Turystyka

Leżąca w dorzeczu Sanu Gmina Dydnia jest niezwykle atrakcyjna i bogata pod względem turystycznym. Walory turystyczne regionu określone są poprzez powszechnie przyjęte naturalne oraz cywilizacyjne uwarunkowania decydujące o jego atrakcyjności. W przypadku pierwszym są to z pewnością warunki geograficzno - przyrodnicze, natomiast cywilizacyjne to bogactwo i różnorodność zabytków kultury sakralnej, dworskiej wraz z unikatowymi zabytkami przyrody – dziedzictwo kultury dawnej, jak również cała infrastruktura turystyczno - rekreacyjna. Wydaje się jednak, że o atrakcyjności regionu decyduje głównie środowisko naturalne w swej różnorodności. Ono właśnie decyduje o charakterze i kształcie kultury materialnej i duchowej, jak również o ekonomice turystycznej. W tak przyjętym rozumowaniu obszar gminy Dydnia leży w bardzo korzystnym geograficzno - rozwojowym obszarze Polski.

Znakomite miejsca do wypoczynku i rozmaitych form rekreacji znajdują się nad rzeką San. Dotrzeć do nich można bezpośrednio od drogi wojewódzkiej Niewistka – Krzemienna i powiatowej Krzemienna – Temeszów – Witryłów – Ulucz – Hroszówka – Jabłonica Ruska lub przeprawiając się promem we wsi Krzemienna lub wiszącą kładką w Witryłowie.

Gmina Dydnia posiada wiele zabytków oraz ciekawych obiektów.

1.8. Infrastruktura

Drogi

W gminie znajdują się drogi: wojewódzka, powiatowe i gminne. Przez teren gminy przebiega droga wojewódzka nr 835 Lublin - Przeworsk - Grabownica Starzeńska, a jej długość w granicach gminy Dydnia wynosi ok. 18,11 km.

Sieć dróg powiatowych zapewnia połączenie komunikacyjne w skali subregionalnej.

Łączna długość dróg powiatowych na obszarze gminy wynosi prawie 55,5 km, w tym o nawierzchni trwałej 52,4 km.

Układ uzupełniający tworzą drogi gminne, których łączna długość wynosi 32,5 km.

Ogólnie stwierdzić należy, że układ drogowy wynika z rzeźby terenu (biegnąc dolinami cieków wodnych) i jest dostosowany ściśle do struktury osadniczo-przestrzennej gminy.

Celem usprawnienia komunikacji i dostępności wschodniej części gminy położonej za Sanem należy zbudować przeprawę mostową w Krzemiennej (na wysokości Jabłonicy Ruskiej) lub w Witryłowie (obok istniejącej kładki wiszącej). Połączenie mostem obu brzegów w miejsce obecnej przeprawy promem ma bardzo istotne znaczenie dla aktywizacji turystycznej i gospodarczej gminy.

Sieć wodno-kanalizacyjna

Na terenie gminy Dydnia sieć wodociagową (spółki wiejskie) posiadają jedynie częściowo dwie miejscowości Jabłonica i Końskie. Ludność pozostałych miejscowości korzysta z licznych wodociągów lokalnych lub studni zagrodowych. Dodatkowo niektóre fragmenty gminy zasilane są z kilku studni wierconych.

Wodociąg w Jabłonce zasila część sołectwa. Jest on oparty o powierzchniowe ujęcie wody z niewielkiego potoku wypływającego z północnej strony sołectwa. Wodociąg posiada stację uzdatniania wody i zbiornik wody czystej. Po uzdatnieniu woda jest dobrej jakości.

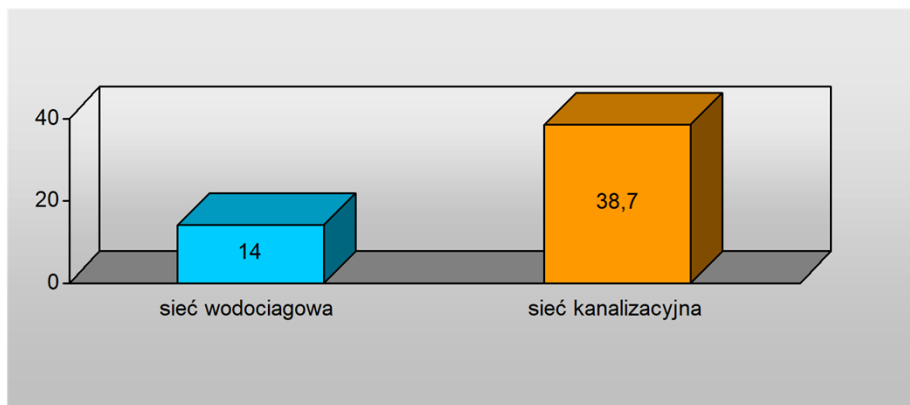
Wodociąg w Końskim zasila część sołectwa. Ujęcie znajduje się w zachodniej części sołectwa, tuż pod lasem. Główna nitka wodociagowa biegnie wzdłuż drogi przez sołectwo.

Ze studni wierconych zasilane są następujące obiekty:

- Dom Ludowy w Końskim,
- Szkoła Podstawowa w Niewistce,
- Centrum Rehabilitacyjne w Dydni,
- Szkoła w Krzywem,
- Osiedle w Witryłowie,
- Osiedle w Uluczu.

Budynki w pozostałych sołectwach zasilane są z indywidualnych, niewielkich wodociągów, głównie grawitacyjnych. Sieć wodociagowa w gminie ma długość 14 km (dane US), natomiast sieć kanalizacyjna 38,7 km (wykres Nr 7).

Wykres Nr 7. Porównanie długość sieci wodociagowej i kanalizacyjnej w km

Gmina Dydnia, podobnie jak większość gmin w Polsce boryka się z nieuregulowaną gospodarką ściekową. Obecnie sieć kanalizacji sanitarnej i oczyszczalnia ścieków jest zlokalizowana w sołectwie Jabłonka i Niebocko oraz osiedla Witryłów i Ulucz. W trakcie projektowania jest sieć kanalizacji sanitarnej dla wsi Dydnia (27 km) i Krzemienna (13 km) wraz ze zbiorczą oczyszczalnią ścieków (docelowo 500m³) dla sześciu sołectw: Dydnia, Krzemienna, Krzywe, Wyderna, Temeszów, Obarzym. Niewielkie oczyszczalnie są też przy szkołach w Dydni, Krzywem. Pozostałe sołectwa nie mają rozwiązane problemu gospodarki ściekowej i zbierają ścieki w przydomowych zbiornikach. Zdarza się, że ścieki są wprost odprowadzane do cieków wodnych, czy rowów przydrożnych stając się bezpośrednią przyczyną ich skażenia.

Ciepłownictwo

Gmina jest obszarem typowo wiejskim, stąd też wszystkie obiekty mają indywidualne kotłownie. Jak w większości terenów wiejskich i tutaj przeważają kotłownie na paliwa stałe. Jedynie Większe kotłownie obsługujące Szkoły Podstawowe w Dydni, Niebocku, Jabłonce i Obarzymie, Urząd Gminy, Lecznice Weterynaryjną są opalane paliwem głównie gazowym.

Gazownictwo

Gmina Dydnia jest w większości zgazyfikowana. Przez jej teren przebiegają gazociągi wysokoprężne tranzytowe gazu, wysokoprężne odgałęzienia do stacji redukcyjnych gazu oraz sieć gazociągów średnioprężnych.

Przez południową część gminy w sołectwie Końskie biegnie gazociąg wysokiego ciśnienia Φ 300 mm relacji Hermanowice — Strachocina, środkową częścią gminy biegnie gazociąg wysokiego ciśnienia Φ 80 mm relacji Końskie — Izdebki, w zachodniej części gminy do Niebocka biegnie odgałęzienie gazociągu relacji Strachocina — Brzozów, gazociąg ten ma średnicę Φ 80 mm.

Poszczególne sołectwa zasilane są gazem średnioprężnym.

Sieci gazowej pozbawione są miejscowości: Obarzym, Niewistka, Jabłonka Ruska, Hroszówka i Ulucz.

Telekomunikacja

W chwili obecnej kompleksowa telefonizacja gminy Dydnia objęła sołectwa Wyderna, Niebocko, Krzywe, Jabłonka i Grabówka, w opracowaniu jest projekt telefonizacji wsi

Dydnia. W Dydni i w Niebocku znajduje się centrala abonencka, pozostałe sołectwa posiadają jedynie po kilkanaście pojedynczych — awaryjno-alarmowych numerów telefonicznych. Docelowo centrala w Dydni obsłuży teren całej gminy.

Obszar całej gminy znajduje się w zasięgu trzech operatorów sieci telefonii komórkowej: Orange, Ery GSM i Plus GSM.

Elektroenergetyka

Przez teren gminy Dydnia przebiega tranzytem linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV oraz elektromagnetyczna sieć rozdzielcza zasilająca bezpośrednio gminę. Tworzą ją linie średniego napięcia 15 kV i linie niskiego napięcia 0,4 kV.

Gmina zasilana jest z napowietrznych linii 15 kV wyprowadzonych z GPZ-tów Sanok, Trepca i Dynów. Sieć linii 15 kV przebudowana była tylko w części gminy. Dodatkowych modernizacji wymagają jednak tereny Temeszowa i Wyderna. W tych miejscowościach modernizacja sieci nastąpi w I połowie 2006 roku.

2. DIAGNOZA STANU ŚRODOWISKA

2.1. POWIETRZE I HAŁAS

2.1.1. Stan zanieczyszczenia atmosfery

Zanieczyszczenia emitowane do powietrza niekorzystnie wpływają nie tylko na stan atmosfery, ale także na jakość oraz czystość wód i gleb, rozwój roślin i zwierząt, a co za tym idzie także na zdrowie człowieka. Zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego można podzielić na chemiczne wprowadzane w postaci gazów i aerozoli (dwutlenki siarki, tlenki azotu, tlenek i dwutlenek węgla) oraz mechaniczne, do których zaliczane są różnego rodzaju pyły.

Dwutlenki siarki (SO₂) – zanieczyszczenie gazowe charakterystyczne dla procesów spalania paliw zawierających siarkę (węgiel kamienny, brunatny, oleje napędowe i opałowe). Pochodzi głównie z energetycznego spalania paliw, produkcji wyrobów przemysłowych. Stężenie tego zanieczyszczenia wzrasta wraz z rozpoczęciem sezonu grzewczego. Występując w powietrzu jest przyczyną zakwaszenia wody deszczowej, następstwem czego jest wzmożona korozja metali.

Tlenki azotu – popularnie oznaczane symbolem NO_x. Powstają w procesie spalania, w wyniku bezpośredniej syntezy azotu i tlenu. Największy udział w emisji tlenków azotu ma

transport. Znaczący wpływ ma również rolnictwo (podtlenek azotu).

Tlenek węgla – powstaje w wyniku złych warunków spalania (niecałkowite spalanie). Największe stężenia CO notuje się wzdłuż tras komunikacyjnych, co dowodzi, że pojazdy mechaniczne są największym źródłem.

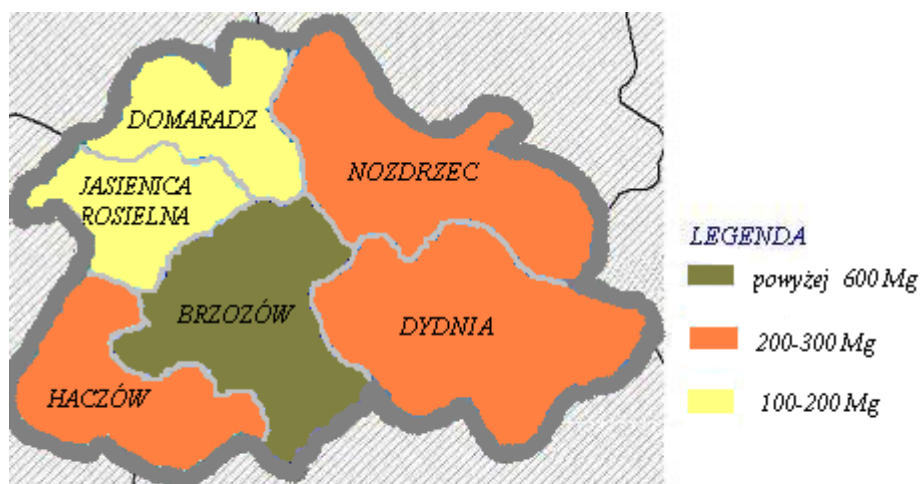
Pyły zawieszone – bardzo drobne cząstki substancji stałych zawieszone w powietrzu. Mogą pochodzić ze spalania węgla, z silników wysokoprężnych, jak również powstawać w wyniku reakcji pomiędzy zanieczyszczeniami gazowymi (np. amoniaku z dwutlenkiem siarki).

W skali powiatu największa emisja zanieczyszczeń do powietrza występuje w Gminie Brzozów, ze względu na znaczną kumulację przemysłu (mapki Nr 3 i 4).

Mapka Nr 3. Emisja zanieczyszczeń gazowych w poszczególnych gminach Powiatu Brzozowskiego

Mapka Nr 4. Emisja zanieczyszczeń pyłowych (niska emisja) w poszczególnych gminach powiatu Brzozowskiego

Emisja zanieczyszczeń pyłowych w gminie (spalanie paliw oraz zanieczyszczenia technologiczne) wynosi ogółem ok.

300 Mg/rok, natomiast mniej niż 200 Mg/rok jest zanieczyszczeń gazowych.

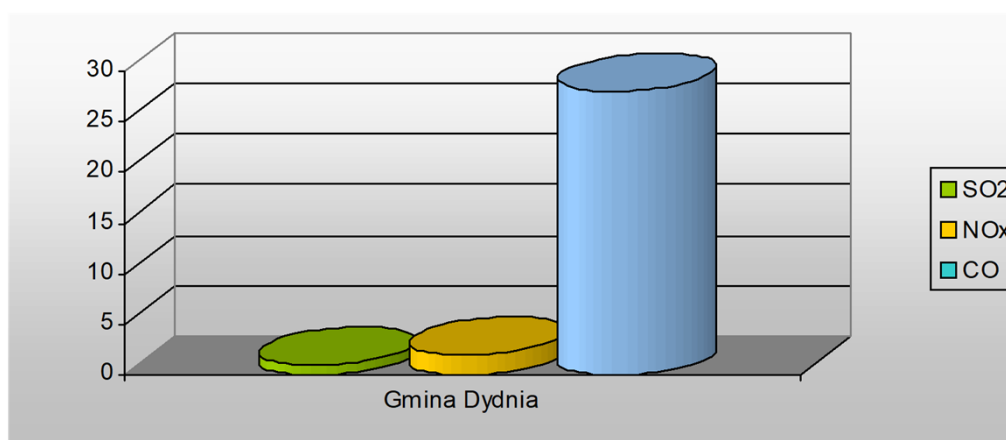
Gmina Dydnia położona jest w południowej i południowo-wschodniej części Powiatu Brzozowskiego, charakteryzującego się zróżnicowaną („pagórkowatą”) rzeźbą terenu. Stopień uprzemysłowienia gminy jest niewielki, zlokalizowane są tu jedynie podmioty gospodarcze zaliczane do małych i średnich. Wielkość emisji zanieczyszczeń do powietrza pochodzi głównie od lokalnych kotłowni pracujących na rzecz szkół i budynków użyteczności publicznej, gospodarstw domowych oraz ruchu samochodowego (szczególnie w otoczeniu drogi wojewódzkiej nr 835 Lublin -Przeworsk - Grabownica Starzeńska).

Kotłownie lokalne opalane są zazwyczaj drewnem i węglem kamiennym o zróżnicowanych parametrach – często wysokiej zawartości siarki.

Niejednokrotnie w kotłowniach domowych (szczególnie w okresie zimowym) spalane są różnego rodzaju odpady (tworzywa sztuczne, tekstylia, itp.). Zanieczyszczenia powstające w wyniku spalania takiego „paliwa” nie tylko powodują wprowadzanie do środowiska szkodliwych gazów jak np. dioksyny i furany, ale także powodują uciążliwości zapachowe dla sąsiadujących gospodarstw.

Uciążliwe dla sąsiednich gospodarstw mogą być także zanieczyszczenia z niektórych zakładów przetwórczych (np. przetwarzanie tworzyw sztucznych), które w skali gminy nie wpływają znacząco na ilość emitowanych zanieczyszczeń jednakże lokalnie mogą znacznie wpływać na jakość życia.

Wykres Nr 8. Emisja niektórych zanieczyszczeń gazowych w Gminie Dydnia (w Mg/rok)

Emisja zanieczyszczeń do powietrza w Gminie Dydnia w porównaniu z emisją z pozostałych gmin wiejskich powiatu układa się na poziomie podobnym.

Wynikiem oddziaływania wyemitowanych pyłów i gazów jest stan zanieczyszczenia powietrza - czyli **imisja**.

Sieć krajową monitoringu powietrza w województwie podkarpackim tworzą:

- sieć podstawowa, obejmująca stacje Inspekcji Ochrony Środowiska i Państwowej Inspekcji Sanitarnej,
- sieć nadzoru nad jakością powietrza w miastach („sieć nadzoru ogólnego”), podlegająca Państwowej Inspekcji Sanitarnej, działająca pod nadzorem Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi.

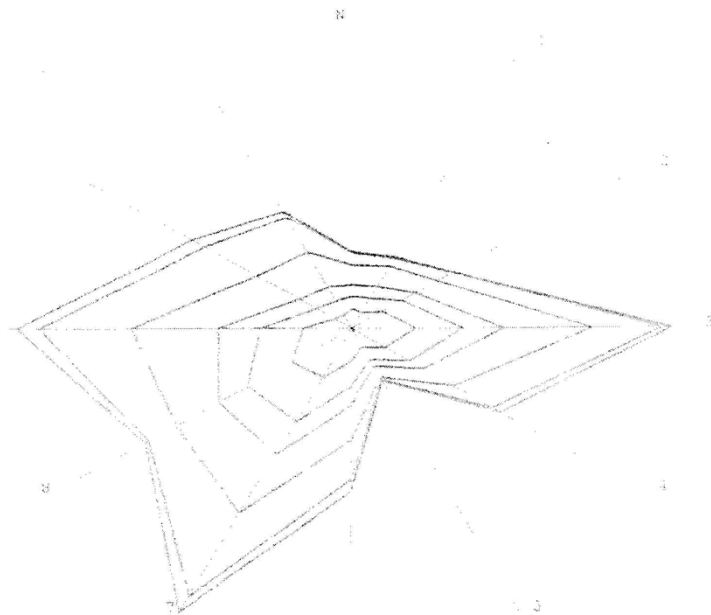
Obie sieci funkcjonują w ramach koordynowanego przez Inspekcję Ochrony Środowiska programu Państwowego Monitoringu Środowiska.

Niestety, obecnie nie prowadzi się badań ciągłych monitoringowych jakości powietrza.

Jednakże w 2002 r. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie przeprowadził w powiecie badania opadu pyłu. Według danych przedstawionych w „Raporcie o stanie środowiska w Województwie Podkarpackim w 2001 r.” średnioroczne wartości opadu pyłu na terenie powiatu znacznie odbiegały od dopuszczalnej normy i wynosiły 38,2g/m²/rok, przy dopuszczalnej wartości 200g/m²/rok.

Rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń zależy od kierunku wiatrów na danym terenie. Najczęstsze kierunki wiatru przedstawiono na rysunku Nr 5.

Rysunek Nr 5. Róża wiatrów

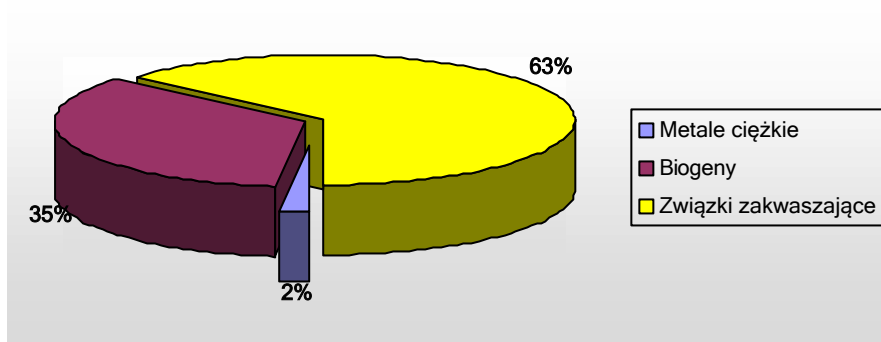

Ogólnie należy stwierdzić, że powietrze na terenie gminy Dydnia nie jest zanieczyszczone w ponadnormatywnym stopniu, a nawet można uznać, że teren gminy należy do obszarów stosunkowo „czystych”, pod tym względem.

Chemizm wód opadowych wpływa na jakość środowiska naturalnego. Ilość dostających się do ziemi zanieczyszczeń powodujących degradację gleb i zakwaszanie zbiorników wodnych jest uzależniona od ilości opadów atmosferycznych.

Wielkość opadów na obszarze województwa podkarpackiego waha się od 6,5 mm w październiku do 170,6 mm w lipcu. Od 1999 roku obciążenie powierzchniowe województwa podkarpackiego badanymi przez WIOŚ zanieczyszczeniami wniesionymi z atmosfery przez opad mokry kształtuje się na podobnym poziomie. Odczyn opadów zawiera się w zakresie 4,3-6,6. Brak jest szczegółowych danych dla Gminy Dydnia, natomiast obciążenie powierzchniowe powiatu brzozowskiego zanieczyszczeniami z opadów atmosferycznych w 2002 roku przedstawiono poniżej na wykresie Nr 9.

Wykres Nr 9. Rozkład zanieczyszczeń z opadów atmosferycznych

2.1.2. Stopień zagrożenia hałasem

W środowisku mogą występować następujące źródła hałasu:

- hałas drogowy pochodzący od środków komunikacji i transportu samochodowego,
- hałas kolejowy, za którego powstanie odpowiedzialny jest transport i komunikacja szynowa,

- hałas lotniczy spowodowany użytkowaniem pojazdów latających,
- hałas osiedlowy związany z bytowaniem i przemieszczaniem się ludzi na określonym terenie,
- hałas przemysłowy wywołany działalnością zakładu przemysłowego przenikający do środowiska na zewnątrz zakładu.

Na terenie gminy występuje głównie hałas komunikacyjny samochodowy (szczególnie w otoczeniu drogi wojewódzkiej).

Ponadto może występować także hałas przemysłowy związany z działalnością niektórych podmiotów gospodarczych. Użytkowane urządzenia, maszyny oraz prowadzony proces technologiczny powoduje emisję hałasu do środowiska (hałas ten jest odczuwalny także poza terenem zakładów). Stąd też w otoczeniu podmiotów, które mogą wprowadzać hałas do środowiska należy wykonać jego pomiary i w przypadku stwierdzenia wartości ponadnormatywnych podjąć działania zmierzające do określenia wartości dopuszczalnych.

Jednak ze względu na fakt, iż na terenie Gminy Dydnia nie przeprowadzono kompleksowych badań klimatu akustycznego, trudno określić, w jakim stopniu i na jakich obszarach jest on uciążliwy.

2.2. Gospodarka wodno-ściekowa

Pod pojęciem „gospodarka wodna” kryją się wszelkie działania zmierzające z jednej strony do uzyskania dobrej jakościowo wody na różne cele, a z drugiej strony działania zmierzające do zwalczania powodzi, przeciwdziałające odwadnianiu gruntów oraz zapobiegające wodnym erozjom glebowym. Organami powołanymi w 1991 r. przez Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa do zarządzania gospodarką wodną w dostosowaniu do hydrograficznego podziału kraju, są Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej. Zasoby wodne w powiecie brzozowskim występują w postaci wód podziemnych i powierzchniowych.

Największa w powiecie rzeka San na całej długości, znajduje się w zarządzie Regionalnej Dyrekcji Gospodarki Wodnej w Krakowie.

Mniejszymi rzekami i potokami na terenie powiatu administruje Podkarpacki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Rzeszowie.

2.2.1. Wody powierzchniowe

Występujące na terenie gminy zasoby wód powierzchniowych pochodzą głównie ze zlewni Sanu wraz z jego dopływami.

Zanieczyszczenie wód powierzchniowych ogranicza ich znaczenie gospodarcze i wymusza konieczność ciągłej kontroli.

Zmniejszenie walorów jakościowych i użytkowych wód powierzchniowych, czyli ich zanieczyszczenie, powodowane jest przez czynniki fizyko-chemiczne lub biologiczne. Część z nich dociera do rzek na drodze naturalnych procesów np. eutrofizacji, wymywania substancji humusowych, gnicia obumierającej masy roślinnej oraz erozji skał. Najczęściej zanieczyszczenia chemiczne i mikrobiologiczne pochodzą ze źródeł punktowych związanych z działalnością człowieka.

Zanieczyszczenie wód powierzchniowych ma wpływ na ograniczenie ich znaczenia gospodarczego oraz ekologicznego i w związku z powyższym wymusza potrzebę ich ciągłej kontroli. Dostarczanie danych o stanie zanieczyszczenia wód jest podstawowym zadaniem monitoringu jakości wód powierzchniowych.

Celem monitoringu wód jest dostarczanie danych o stanie zanieczyszczenia wód, a także wspomaganie procesów zarządzania gospodarką zasobami wodnymi oraz ich ochrona.

Pomimo, iż przez teren gminy przepływa jedna z głównych rzek Województwa Podkarpackiego, brak jest w gminie punktów pomiarowo-kontrolnych stanu jakości wody w tej rzece. Stan jakości wód prowadzonych przez Sanu na terenie gminy (zgodnie z informacjami WIOS) zaliczono do wód o II klasie czystości. Decydującym wskaźnikiem tutaj był stan sanitarny. Niestety inne ciekły wodne prowadzone przez teren gminy nie były objęte badaniami.

Głównymi zanieczyszczeniami rzek i potoków są ścieki bytowo - gospodarcze. Nie do końca uregulowana gospodarka ściekowa spowodowała, że wiele ścieków surowych, w sposób niekontrolowany (wprowadzanie ścieków do rowów melioracyjnych, przydrożnych lub cieków wodnych) dostaje się do potoków i rzek powodując ich zanieczyszczenie.

Przyznać jednak należy, że ze względu na ciągle powiększającą się w gminie długość sieci kanalizacyjnej następują zmiany w jakości wód powierzchniowych z tendencją ku poprawie.

2.2.2. Wody podziemne

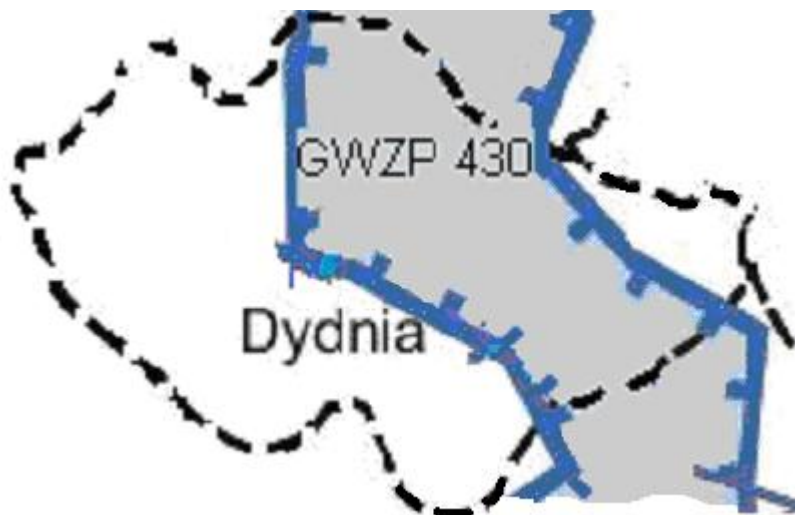
Teren gminy jest mało zasobny w wody podziemne. Wydajność wód głębinnych uzyskiwanych z pojedynczych odwiertów w tym rejonie waha się w granicach od 1–5 m³/h. Występują źródła naturalne o małej wydajności.

Mieszkańcy korzystają głównie z indywidualnych grawitacyjnych wodociągów z ujęciami zlokalizowanymi przy studniach kopanych. Brak jest zbiorowego zaopatrzenia w wodę.

Wybudowano wodociąg ze stacją uzdatniania wody dla osiedli w miejscowościach Ulucz i Witryłów.

Rozwiązanie docelowe: w oparciu o rurociągi grupowe dla Brzozowa i rejonu, w II etapie ujęcie na rzece San w Niewistce wydajności docelowej 320 dm³/s. Stacja uzdatniania z pompownią wysokiego tłoczenia o średnicy 500 mm oraz zbiornikami wyrównawczymi Wydrna i Niewistka (z połączeniem wodociągu z Sieniawy). W oparciu o powyższą magistralę projektuje się wodociągi wiejskie w Niewistce, Obarzymie, Krzemiennej, Temeszowie, Dydni, Wydrnej, Jabłonce, Krzywem, Niebocku, Grabówce. Na terenie gminy znajduje się główny zbiornik wód podziemnych 430, rysunek Nr 3.

Rysunek. Nr 3. Położenie zbiornika wód podziemnych na terenie Gminy Dydnia (dane WPGO)

Mieszkańcy, którzy nie korzystają z sieci wodociągowej czerpią wodę studni wyposażonych w pompy i hydrofony i sporadycznie ze studni ręcznych.

Systematycznie poprawia się zaopatrzenie w wodę mieszkańców wsi. Ujęcia wiejskie wykorzystują głównie zasoby wód podziemnych.

2.2.3. Ochrona wód

Gmina Dydnia, podobnie jak większość gmin w Polsce boryka się z nieuregulowaną gospodarką ściekową, stanowiącą w obecnym stanie zagrożenie dla czystości wód powierzchniowych i podziemnych. Obecnie sieć kanalizacji sanitarnej i oczyszczalnia ścieków jest zlokalizowana w sołectwie Jabłonka, Niebocko i na osiedlu w Witryłowie i Uluczu. W trakcie projektowania jest sieć kanalizacji sanitarnej dla wsi Dydnia i Krzemienna wraz ze zbiorczą oczyszczalnią ścieków dla sześciu sołectw: Dydnia, Krzemienna, Krzywe, Wydna, Temeszów i Obarzym. Niewielkie oczyszczalnie są też przy szkołach w Dydni i Krzywem.

Oczyszczalnia przy szkole w Dydni jest typu BIOVAC-FD-35 o przepustowości $7\text{m}^3/\text{d}$, a oczyszczalnia przy szkole w Krzywem jest typu BIOKOMAF o przepustowości $5\text{m}^3/\text{d}$. Nie planuje się dołączać nowych budynków do tych oczyszczalni.

Oczyszczalnia w Jabłonce znajduje się na wschodnich krańcach sołectwa, w dolinie niewielkiego potoku Jabłonka, na działce o powierzchni $2\,035\text{m}^2$. Wybudowana oczyszczalnia posiada docelową przepustowość $190\text{m}^3/\text{d}$. Wyposażona w dwa reaktory biologiczne SBR i osadnik. Sieć kanalizacyjna posiada średnice od 150 do 250 mm.

Zrealizowana budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Niebocko odprowadza ścieki z całego sołectwa poprzez dowiązanie się do sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków w Grabownicy Starzeńskiej gm. Brzozów. Wybudowana sieć kanalizacji posiada średnice od 150 do 250 mm. Podobnie jak z Niebocka, ze wsi Grabówka ścieki odprowadzane będą do Grabownicy po wybudowaniu sieci kanalizacyjnej.

Wykonano też sieć kanalizacyjną i oczyszczalnię ścieków wraz z przebudową wodociągów i stacji uzdatniania wody dla osiedla w Witryłowie i Uluczu. W pierwszym etapie w Witryłowie kanalizacja obejmuje budynki na osiedlu, a docelowo obejmie całe sołectwo i Końskie. Oczyszczalnia

znajduje się w południowej części miejscowości Witryłów. Jest to oczyszczalnia typu Biovac, z możliwością budowy etapowej. Analogicznie we wsi Ulucz wybudowana jest kanalizacja sanitarne obejmująca budynki na osiedlu - a docelowo całe sołectwo. Dla pozostałych sołectw gmina posiada opracowaną koncepcję kanalizacji sanitarnej, opracowaną przez „Inwestprojekt” z Krosna, przewidującą odprowadzenie ścieków z gminy do jednej oczyszczalni w pobliżu Obarzymu, w miejscowości Krzemienna, co obecnie jest projektowane etapowo.

Projekt obejmuje sieć kanalizacji sanitarnej dla wsi Dydnia i Krzemienna wraz ze zbiorczą oczyszczalnią ścieków dla sześciu sołectw: Dydnia, Krzemienna, Krzywe, Wydna, Temeszów, Obarzym.

Wybudowana kanalizacja sanitarne we wsi Niebocko odprowadza ścieki z całego sołectwa poprzez dowiązanie się do sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków w Grabownicy Starzeńskiej gm. Brzozów.

Z miejscowości Grabówka (po wybudowaniu sieci kanalizacyjnej) podobnie jak z Niebocka planuje się odprowadzanie ścieków do oczyszczalni w Grabownicy Starzeńskiej.

2. 2.3. Lasy i zasoby chronione

Największym bogactwem gatunkowym flory i fauny w skali powiatu charakteryzują się kompleksy leśne. Ostoje naturalnych lasów winny mieć połączenia wytworzone przez człowieka tak, aby były zbliżone do natury tworząc „naczynia” łączące poszczególne elementy całej przyrody. Aby osiągnąć taki stan, powstała ustawa o ochronie przyrody, która wyodrębnia następujące formy ochrony przyrody: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, ochronę gatunkową roślin i zwierząt, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo – krajobrazowe.

Lasy stanowią główny czynnik równowagi ekologicznej oraz siedlisko większości dzikich gatunków roślin i zwierząt.

Lasy spełniają trzy główne funkcje, w sposób naturalny lub w wyniku działań gospodarczych:

- **funkcje ekologiczne** (ochronne) mające istotne znaczenie gospodarcze i społeczne;
- **funkcje produkcyjne** produkcja drewna, odnawialnego surowca ekologicznego, warunkującego rozwój wielu branż gospodarki;
- **funkcje społeczne:** zapewnienie miejsc pracy w sektorze leśnym i poza nim, lasy stanowią teren wypoczynku, turystyki i regeneracji zdrowia człowieka, a także obiekt służący rozwojowi kultury, nauki edukacji ekologicznej.

Prawie 40% powierzchni gminy zajmują lasy. Stanowią one część większych kompleksów leśnych, wychodzących poza obręb gminy, a nawet powiatu. Największą powierzchnie lasy zajmują w sołectwach: Końskie i Obarzym.

3. Powierzchnię tą stanowią łącznie lasy nie będące własnością Skarbu Państwa oraz grunty Lasów Państwowych.
4. Lasy będące własnością osób fizycznych i prawnych wykorzystywane są w znacznej części do pozyskiwania drewna.

Podstawowym typem lasu jest drzewostan mieszany górski. W przeszłości obszar ten porastała puszcza, w większości zamieniona później w pola uprawne. Wśród drzew dominują: buk, grab, brzoza, dąb, jawor, modrzew, olcha, sosna, świerk. Obszary leśne na terenie gminy zarządzane są przez Nadleśnictwo Brzozów i Dynów.

Decydujący wpływ na stan lasów mają:

czynniki naturalne – takie jak: obniżenie poziomu wód gruntowych i częsty deficyt opadów atmosferycznych, wiatr i śnieg wywołujące osłabienie drzew, ich podatność na ataki szkodników i choroby oraz susze w zasadniczy sposób zwiększające zagrożenie lasów pożarami; Do najważniejszych przyczyn wywołujących pożary w lasach należy zaliczyć przerzuty ognia z gruntów nieleśnych (wypalanie ściernisk, traw bądź nieużytków).

Czynniki pochodzenia antropogenicznego - zanieczyszczenia wód powierzchniowych, skażenia atmosfery gazami i pyłami, a poprzez zakwaszenie gleb i toksyczne działanie na organizmy, negatywnie wpływają na ekosystemy leśne, sprzyjając występowaniu szkodników i lokalnie powodując zamieranie lasów.

Za najgroźniejsze uznaje się: spaliny, dwutlenek siarki, tlenki azotu, fluor i pyły.

W ostatnich latach odnotowuje się jednak znaczny spadek koncentracji NO i SO₂, co wpływa bezpośrednio na stan zdrowotny drzewostanów.

nierównomierna, przestrzenna struktura lasów - występowanie małych kompleksów leśnych, która powoduje zwiększenie negatywnych dla tych lasów presji oraz utrudnia zarządzanie.

Potencjalnymi zagrożeniami lasów, może być:

- zwierzyna łowna i gryzonie powodujące znaczne szkody w uprawach i młodnikach,
- szkodnictwo leśne spowodowane penetracją lasów i kradzieżą materiału zalesieniowego przez ludność,

- zmiany leśnych form użytkowania terenu na inne formy (osadnictwo, infrastruktura komunikacyjna, zabudowa rekreacyjna, kopalnictwo, przemysł),
- zaśmiecanie i zanieczyszczanie lasów (nielegalne wysypiska śmieci),
- wycinanie lasów na gruntach porolnych (w szczególności lasów prywatnych) może powodować lokalne zagrożenia dla ochrony przyrody oraz dla węzłów korytarzy ekologicznych,
- kłusownictwo.

Na terenie gminy położone są obszary prawnie chronione - Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu.

Tereny wzdłuż rzeki San znalazły się w projekcie obszarów NATURA 2000.

W gminie znajdują się także pomniki przyrody, są to dęby szypułkowe oraz modrzew w miejscowości Jabłonka, a także w Wydnej – lipa i dwa dęby zrosnięte w szyi korzeniowej.

Utworzono także użytek ekologiczny – miejsce bytowania ptaków i płazów – w miejscowości Witryłów.

2.4. AWARIE I KLĘSKI ŻYWIOWE

Bardzo duże zagrożenie dla środowiska niosą za sobą różnego rodzaju sytuacje awaryjne, zdarzenia losowe, wypadki i katastrofy. Według ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 (Dz. U. Nr 62, poz. 558) dotyczącej stanu klęski żywiołowej przez klęskę żywiołową rozumie się katastrofę naturalną lub awarię techniczną, których skutki zagrażają życiu lub zdrowiu dużej liczby osób, mieniu w wielkich rozmiarach albo środowisku na znacznych obszarach, a pomoc i ochrona mogą być skutecznie podjęte tylko przy zastosowaniu nadzwyczajnych środków, we współdziałaniu różnych organów i instytucji oraz specjalistycznych służb i formacji działających pod jednolitym kierownictwem.

Do poważnych awarii zaliczają się:

- awarie w zakładach przemysłowych – zgodnie z ustawą z 18 kwietnia 2002 roku przez awarię techniczną rozumie się gwałtowne, nieprzewidziane uszkodzenie lub zniszczenie obiektu budowlanego, urządzenia technicznego lub systemu urządzeń technicznych powodujące przerwę w ich używaniu lub utratę ich właściwości
- przewozy ładunków niebezpiecznych – wiąże się z nimi duże ryzyko połączone ze skutkami kolizji pojazdów na drogach, takimi jak uwolnienie się ładunków niebezpiecznych często trudnych do neutralizacji, których wynikiem mogą być lokalne skażenia środowiska zagrażające życiu i zdrowiu ludzi. W 2001 WIOŚ wraz z Policją i PSP poddał kontroli pojazdy przewożące m.in. towary niebezpieczne. W większości przypadków stan techniczny pojazdów był dość dobry. Jednakże ze względu na fakt, że przez teren gminy przebiega droga wojewódzka istnieje możliwość zagrożenia środowiska wskutek np. kolizji pojazdów.
- katastrofy naturalne – to zdarzenia związane z działaniem sił natury, w szczególności wyładowania atmosferyczne, wstrząsy sejsmiczne, silne wiatry, intensywne opady atmosferyczne, huragany, gradobicia, długotrwałe

występowanie ekstremalnych temperatur, osuwiska ziemi, pożary, susze, powodzie, zjawiska lodowe na rzekach, jeziorach i zbiornikach wodnych, masowe występowanie szkodników, chorób roślin lub zwierząt albo chorób zakaźnych ludzi albo też działanie innego żywiołu.

Do katastrof naturalnych mających najczęściej miejsce w powiecie brzozowskim i w Gminie Dydnia zalicza się:

- **zagrożenia powodziowe,**
- **huragany** – silne wiatry,
- **gradobicia** – intensywne opady gradu występują zazwyczaj w połączeniu z burzami powodując duże zniszczenia zwłaszcza w rolnictwie,
- **osuwiska ziemi** – zjawisko dość częste o ograniczonym zasięgu oddziaływania (nieraz do kilkudziesięciu metrów kwadratowych). Występuje zazwyczaj lokalnie na skutek działalności wód stokowych, wycinania lasu oraz podcinania skarp przez drogi,
- **susze** – mogą być powodowane zmniejszaniem naturalnej retencyjności zlewni, a także zmniejszaniem się poziomów wód podziemnych,
- **pożary** – najczęściej mają miejsce w okresach wiosennych i związane są z wypalaniem traw przez rolników. Często też spotykane są pożary lasów. Pożary mogą obejmować swoim zasięgiem znaczne powierzchnie i wywoływać zróżnicowane skutki.

5. 2.5. PROMIENIOWANIE NIEJONIZUJĄCE

Wszystkie urządzenia elektryczne, w tym napowietrzne linie przesyłowe, wytwarzają w swoim otoczeniu pola elektromagnetyczne. W zależności od zakresu częstotliwości, pola elektromagnetyczne wytwarzają elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące ($1-10^{16}$ Hz) oraz promieniowanie jonizujące ($10^{16}-10^{22}$ Hz). Źródłem promieniowania niejonizującego są systemy przesyłowe energii elektrycznej, stacje nadawcze radiowe, telewizyjne, telefonii komórkowej, urządzenia radiolokacyjne (radary), telefony komórkowe, medyczne urządzenia diagnostyczne i terapeutyczne i gospodarstwa domowego (kuchenki mikrofalowe).

Źródłem promieniowania jonizującego są promienniki ultrafioletu.

Ochrona ludzi i środowiska przed niejonizującym promieniowaniem elektromagnetycznym uregulowana jest przepisami: ochrony przed promieniowaniem, zagospodarowania przestrzennego, bezpieczeństwa i higieny pracy oraz przepisami sanitarnymi.

W obszarze otaczającym źródło pola elektromagnetycznego, jakim są linie elektroenergetyczne, występuje podwyższony poziom natężenia pola elektromagnetycznego. Pole to o częstotliwości 50 Hz i przy natężeniu powyżej 1 kV/m, poprzez swoją składową elektryczną ma niekorzystny wpływ na organizmy żywe.

Miarą pośrednią oddziaływania pola jest prąd pojemnościowy, płynący przez ciało człowieka do ziemi. Ustalona, bezpieczna wartość tego prądu przy dotykaniu elementów metalowych, pojazdów ogrodzeń i innych przedmiotów usytuowanych w pobliżu urządzenia elektrycznego nie powinna przekraczać 4mA.

Linie i stacje napowietrzne są postrzegane jako elementy nieharmonizujące z krajobrazem zarówno naturalnym jak i zurbanizowanym, zaś strefy występowania podwyższonego poziomu pola elektromagnetycznego są obszarami ograniczonego użytkowania i zagospodarowania terenu.

Dotyczy to lokalizacji obiektów kubaturowych przeznaczonych na stały pobyt ludzi i zalesień w pobliżu linii. Sposób zagospodarowania w granicach tych obszarów jest określony przez polskie normy, wytyczne projektowania i eksploatacji urządzeń elektrycznych oraz przepisy branżowe.

W związku z występowaniem potencjalnego zagrożenia, wywołanego przez przebywanie w obszarze oddziaływania silnych pól elektromagnetycznych, występujących w otoczeniu anten nadawczych, zostały ustalone przepisy ochrony przed promieniowaniem. Mają one na celu zapewnienie odpowiedniej separacji przestrzennej pomiędzy miejscem przebywania ludzi a obszarami o wysokim poziomie natężenia pól elektromagnetycznych.

Aktualnie lokalizacja tego typu obiektów podlega przepisom budowlanym i dotyczącym zagospodarowania przestrzennego.

Należy tutaj zaznaczyć, że maszty Era GSM i Orange znajdują się na wzniesieniu w Dydni, a w północnej części Niebocka jest przekaźnik Plusa GSM.

Fot. Nr 1. Maszt telefonii cyfrowej

6. 2.6. GOSPODARKA ODPADAMI

Szczegółowe informacje na temat wytwarzanych odpadów komunalnych, oraz o sposobach postępowania z nimi na terenie Gminy Dydnia zostały przedstawione w Gminnym Planie Gospodarki Odpadami.

3. ZAMIERZENIA ZWIĄZANE Z OCHRONĄ I POPRAWĄ STANU ŚRODOWISKA

3.1. WSTĘP

Program ochrony środowiska dla Gminy Dydnia w zakresie ochrony środowiska stanowić będzie podstawę do racjonalnej polityki i działalności władz gminy w zakresie krótko i długoterminowych działań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych w dziedzinie ochrony środowiska.

Strategicznym celem polityki ekologicznej jest ograniczanie szkodliwych czynników wpływających na zdrowie i zapobieganie zagrożeniom zdrowia. Dlatego duże znaczenie ma stała poprawa jakości wód powierzchniowych i stanu powietrza atmosferycznego, ochrona przed chemicznym zanieczyszczeniem gleb i wód gruntowych, właściwa gospodarka odpadami, ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym, zapobieganie nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska.

Zdefiniowane w programie cele i kierunki działania zgodne są z aktualnie obowiązującymi przepisami odnoszącymi się do ochrony środowiska i są zgodne z celami i kierunkami działań określonymi w polityce ekologicznej państwa oraz Programie ochrony środowiska dla Województwa Podkarpackiego i Powiatu Brzozowskiego.

Wszelkie działania służące ochronie i poprawie jakości środowiska prowadzone będą w obrębie określonych celów, priorytetów i zadań ekologicznych. Wszystkie te elementy zostały podzielone na krótkoterminowe (obejmujące działania w latach 2006-2009) oraz na długoterminowe (lata 2010-2013). Zamierzenia te skoordynowane są z kierunkami działań określonymi przez instytucje wojewódzkie i powiatowe.

Działania w zakresie ochrony środowiska powinny być powiązane z możliwościami rozwojowymi gminy.

3.2. ZAŁOŻENIA POLITYKI EKOLOGICZNEJ

Działania i przedsięwzięcia w zakresie ochrony środowiska w Gminie Dydnia zmierzają w kierunku poprawy stanu środowiska, racjonalnego gospodarowania zasobami, w tym ograniczenia materiałochłonności, wodochłonności, energochłonności i emisji zanieczyszczeń.

Strategicznym celem polityki ekologicznej jest ograniczanie szkodliwych czynników wpływających na zdrowie i zapobieganie zagrożeniom zdrowia poprzez poprawę stanu powietrza atmosferycznego, ochronę przed chemicznym zanieczyszczeniem gleb i wód, właściwą gospodarkę odpadami, ochronę przed hałasem, czy promieniowaniem elektromagnetycznym oraz zapobieganie nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska.

Ochrona i kształtowanie stosunków wodnych

Ochrona i kształtowanie stosunków wodnych oraz poprawa jakości wód powierzchniowych jest szczególnie ważnym celem ekologicznym wręcz priorytetem ekologicznym w Gminie Dydnia. Cel ten zakłada zapewnienie najlepszej jakości wód, w tym utrzymanie ilości wody na poziomie zapewniającym równowagę biologiczną i ochronę przed powodzią. Obszarami, na których przeprowadzane są zadania związane z poprawą i ochroną jakości wód powierzchniowych oraz podziemnych są zlewnie rzek oraz obszary głównych zbiorników wód podziemnych. Takiemu zarządzaniu gospodarką wodną winna odpowiadać redystrybucja środków finansowych pochodzących np. z opłat za korzystanie ze środowiska oraz kar za niedotrzymanie warunków pozwoleń.

Poprawa jakości wód zależy przede wszystkim od kompleksowego rozwiązania problemów gospodarki wodno-ściekowej. Ważne jest odpowiednie zarządzanie ochroną wód i jej zasobami, monitoring źródeł zanieczyszczeń oraz kontrola wdrażania i egzekwowania prawa. Działania w zakresie ochrony i kształtowania stosunków wodnych będą zmierzały do ograniczenia emisji zanieczyszczeń ze źródeł punktowych (osadniczych i przemysłowych) oraz zmniejszenia ładunku zanieczyszczeń pochodzących ze źródeł przestrzennych.

Na terenie Gminy zadaniem mającym na celu poprawę jakości wód szczególnie cieków powierzchniowych jest dokończenie kanalizacji i podłączenie do niej możliwie największej ilości gospodarstw domowych i podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, a także wybudowanie

instalacji i urządzeń (oczyszczalnie zbiorcze i przydomowe) redukujących ilości emitowanych zanieczyszczeń.

Gospodarka wodna

Do celów zaopatrzenia ludności w wodę Gmina Dydnia zużywa wodę podziemną (i powierzchniową). Istnieje więc konieczność racjonalnego jej użytkowania. Należałoby w maksymalny sposób wyeliminować tzw. sieciowe ubytki wody oraz awarie. Innym istotnym elementem jest sieć wodociągów i jej niezawodność w zaopatrzeniu ludności w wodę. Winno się odejść także od wykorzystania wody podziemnej dla celów przemysłowych, szczególnie w zakładach przemysłowych, gdzie woda taka nie musiałaby być wykorzystywana i wystarczająca byłaby woda z ujęć powierzchniowych odpowiednio uzdatniona.

Gospodarka ściekowa

W gminie jednym ze sposobów ograniczenia przenikania zanieczyszczeń do wód powierzchniowych i podziemnych jest kontrola stanu technicznego oraz częstotliwości opróżniania zbiorników na ścieki bytowe (szamb). Uprawnienia takie wynikają z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminie. Jednakże najważniejszym działaniem w tym zakresie będzie dokończenie kanalizowania obszaru gminy (podłączenie do kanalizacji zbiorczej możliwie największej ilość gospodarstw domowych, podmiotów usługowych, przemysłowych i jednostek użyteczności publicznej). Ważnym zadaniem jest także likwidacja „nielegalnych” kolektorów ścieków bytowych odprowadzających bez oczyszczania ścieki do rowów przydrożnych, melioracyjnych, bezpośrednio do gleby czy powierzchniowych cieków wodnych.

Gospodarka odpadami

Zapobieganie i minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów jest priorytetem w polityce dotyczącej gospodarki odpadami. Dotyczy ono wszystkich uczestników życia produktu tj. projektantów, producentów, dystrybutorów, a także konsumentów oraz władz odpowiedzialnych za gospodarkę odpadami.

Szczegółowo wszystkie zamierzenia oraz priorytety i cele długo i krótkookresowe zostały opisane w planie gospodarki odpadami

Ochrona powietrza

Realizacja zadań służących tym celem powinna przyczynić się do zapewnienia wysokiej jakości powietrza, spełniającej wymagania ustawodawstwa Unii Europejskiej oraz redukcji emisji gazów i pyłów do powietrza. Przy formowaniu podstawowych kierunków działań dla ochrony powietrza zostało przyjęte ogólne założenie maksymalnego ograniczenia emisji zanieczyszczeń.

Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom powinno polegać przede wszystkim na ograniczeniu emisji zanieczyszczeń ze źródeł przemysłowych, komunalnych i komunikacyjnych. Istotną sprawą na terenie gminy jest ograniczenie uciążliwej emisji ze źródeł lokalnych (np. likwidacja spalania odpadów takich jak opony czy tworzywa sztuczne). Metodą też byłaby modernizacja źródeł emisji poprzez zamianę paliwa węglowego lub kokowego na ekologiczne np. gazowe lub biopaliwa (co jest możliwe na terenach wiejskich). Wysokie zadrzewienie gminy oraz lokalizacja zakładów przetwarzających drewno winny powodować wykorzystanie drewna (odpadów drzewnych) jako czynnika cieplnego. Być może będą również wykorzystywane

paliwa takie jak słoma czy wierzba energetyczna. Ograniczenie emisji ze źródeł może to się odbywać się także poprzez:

- ograniczenie strat ciepła (uszczelnienie i izolacja sieci ciepłowniczej, docieplenie budynków, wymiana stolarki okiennej),
- wykorzystanie paliw o lepszych parametrach (wyższa kaloryczność, mniejsza zawartość popiołu i siarki),
- propagowanie wykorzystania niekonwencjonalnych (często odnawialnych) źródeł energii,

Działania ograniczające emisje zanieczyszczeń ze źródeł przemysłowych to:

- modernizacja technologii w celu prowadzenia mniej energochłonnej produkcji,
- udoskonalenie procesów spalania, prowadzące do zmniejszenia zużycia paliw,
- wdrażanie najlepszych dostępnych technik (BAT),
- prowadzenie systematycznej kontroli emisji zanieczyszczeń,
- pomoc finansowa dla zakładów wdrażających systemy zarządzania środowiskiem.

Coraz większe znaczenie dla jakości powietrza mają zanieczyszczenia emitowane przez pojazdy mechaniczne tzw. źródła komunikacyjne (pasmowe). Ponieważ nie są to źródła stacjonarne, zapobieganie i walka z takimi zanieczyszczeniami nie jest sprawą łatwą.

Do działań ograniczających emisję ze źródeł komunikacyjnych na terenie gminy mogą należeć:

- zwiększenie płynności i przepustowości sieci drogowej (działanie winno zostać uwzględnione przez wszystkich zarządzających drogami),
- poprawa standardów technicznych dróg,
- stopniowe eliminowanie pojazdów będących w złym stanie technicznym (zarówno osobowych jak i ciężarowych),
- tworzenie warunków do popularyzacji ruchu rowerowego np. poprzez wyznaczanie ścieżek rowerowych,
- powszechne wprowadzenie na stacjach paliw hermetyzacji procesu obrotu paliwami

Jednakże trzeba rzetelnie przyznać, że największą rolę w eliminowaniu zanieczyszczeń odgrywa ekonomia. Możemy opracowywać najpiękniejsze programy, jednakże dopóki cena paliw tradycyjnych będzie konkurencyjna w stosunku do paliw proekologicznych, mało prawdopodobne jest, aby następowały zakrojone na szeroką skalę zmiany czynnika energetycznego (zmiana paliwa).

Ochrona przed hałasem

Podstawowym działaniem w zakresie ochrony przed hałasem jest doprowadzenie do odpowiednich warunków akustycznych. Są one niezbędne zarówno do efektywnej działalności człowieka jak i dla odpoczynku. Odpowiednia eliminacja hałasu w środowisku jest niezbędna do poprawnego

funkcjonowania wszystkich elementów środowiska. Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska w szczególności poprzez utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub co najmniej na tym poziomie, zmniejszenie poziomu hałasu co najmniej do dopuszczalnego gdy nie jest on dotrzymywany. W Programie kierunki działań w zakresie ochrony przed hałasem zostały sformułowane dla zagadnień, jakimi są zarządzanie ochroną przed hałasem oraz ochrona przed hałasem komunikacyjnym,

Na terenie gminy zauważa się emisję hałasu przemysłowego (z podmiotów gospodarczych). Jednakże dopiero przeprowadzenie pomiarów wskaże na ile jest to hałas uciążliwy dla środowiska. Z chwilą stwierdzenia, iż hałas ten ma charakter ponadnormatywny winny zostać podjęte określone kroki zmierzające do jego ograniczenia (stosowanie maszyn i urządzeń o zmniejszonej akustyczności, stosowanie elementów zabezpieczających tzw. ekranów akustycznych). Uciążliwy hałas komunikacyjny, jeżeli występuje ma charakter krótkotrwały (np. przejazd ciężkiego sprzętu drogą).

Ochrona przed polami elektromagnetycznymi

Przedmiotem działań jest skuteczna ochrona ludzi i środowiska przed promieniowaniem elektromagnetycznym. Podstawowe kierunki działań dotyczyć będą prowadzenia badań określających skalę zagrożenia promieniowaniem oraz zarządzania emisją pól elektromagnetycznych. Rejonami koncentracji działań w tym zakresie będą stacje telefonii komórkowej, linie przesyłowe energii elektrycznej 110 kV i inne urządzenia wytwarzające niejonizujące promieniowanie elektromagnetyczne o częstotliwości 0,03-10¹⁶. Głównym zadaniem w tym temacie, będzie:

- inwentaryzacja źródeł elektromagnetycznych,
- rozeznanie, jakie obszary podlegają ponadnormatywnemu promieniowaniu elektromagnetycznemu (wykonanie pomiarów przez służby ochrony środowiska),
- opracowanie i wdrożenie systemu informacji o emisji pól elektromagnetycznych.

Jest to o tyle istotne, że brak szerokiej informacji powoduje obawę społeczeństwa przed skutkami oddziaływania źródeł elektromagnetycznych.

Przeciwdziałanie poważnym awariom i klęskom żywiołowym

Zakładanym celem realizacji tego zadania jest ochrona przed poważnymi awariami i klęskami żywiołowymi oraz minimalizowanie ich skutków. Poważne awarie niosą za sobą skutki dla środowiska poprzez niespodziewane zdarzenia przemysłowe i transportowe z udziałem niebezpiecznych substancji.

Aby zrealizować ten cel prowadzone będą działania takie jak:

- zmniejszenie ryzyka transportu materiałów niebezpiecznych (poprzez poprawę nawierzchni dróg, budowa skrzyżowań bezkolizyjnych),
- prowadzenie częstych kontroli pojazdów pod względem dotrzymywania wymogów technicznych i prawnych przy przewozie materiałów niebezpiecznych (współpraca służb ochrony środowiska, policji, inspekcji ruchu drogowego),

- wyznaczenie optymalnych tras przewozu substancji niebezpiecznych,
- opracowanie planów działań w przypadku wystąpienia klęsk żywiołowych (ostrzeganie i informowanie mieszkańców, możliwości ograniczenia skutków, metody wdrażania akcji ratunkowej).

Ze względu na fakt, iż na terenie gminy brak jest zakładów mogących znacząco oddziaływać na środowisko istnieje niewielka możliwość wystąpienia awarii przemysłowej.

Ochrona przyrody, krajobrazu i różnorodności biologicznej oraz racjonalne użytkowanie lasów

Realizacja tego celu, ukierunkowana zostanie na doskonalenie obszarów leśnych i chronionych. Działania w zakresie ochrony przyrody oraz różnorodności biologicznej i krajobrazowej mają w większości charakter ciągły i pozainwestycyjny.

Najważniejsze kierunki działań to:

- ochrona, zachowanie, odtwarzanie oraz wzbogacanie zasobów przyrody, w tym ochrona unikalnych egzemplarzy fauny i flory, zagrożonych ekosystemów oraz gatunków i ich siedlisk projektowane obszary NATURY 2000),
- podnoszenie wartości krajobrazu na szczeblu lokalnym poprzez działania skierowane na gospodarowanie, planowanie i odtwarzanie krajobrazów oraz uaktywnienie społeczeństwa w decydowaniu o losie otaczającego krajobrazu,
- bieżąca ochrona walorów przyrodniczych oraz pielęgnacja i konserwacja pomników przyrody ożywionej i nieożywionej,
- tworzenie nowych form ochrony przyrody obejmujących ochroną prawną tereny i obiekty o szczególnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych (pomniki przyrody, użytki ekologiczne),
- kontrolowanie stanu obiektów i obszarów już objętych ochroną,
- zabezpieczenie ekosystemów przed pożarami (egzekwowanie zakazu wypału traw),
- zachowanie tradycyjnych praktyk rolniczych, wdrażanie programów rolnośrodowiskowych oraz wspieranie rolnictwa ekologicznego,
- dbanie o właściwą kondycję lasów (pielęgnacja drzew i krzewów, usuwanie wysypisk odpadów).

Edukacja ekologiczna, dostęp do informacji o środowisku

Podstawowym celem edukacji ekologicznej jest podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa zamieszkującego teren Gminy, przejawiające się pozytywnymi zachowaniami proekologicznymi we wszystkich dyscyplinach życia i gospodarki. Każdy mieszkaniec winien czuć się współodpowiedzialny za stan środowiska oraz powinien mieć możliwość zdobywania wiedzy niezbędnej do współuczestniczenia w poprawie jakości środowiska. Celem edukacji ekologicznej jest wykreowanie społeczeństwa o wysokim poziomie zachowań, świadomego wzajemnych

powiązań pomiędzy zagadnieniami gospodarczymi, ekonomicznymi, społecznymi i politycznymi.

Jednym z głównych założeń jest wprowadzanie edukacji ekologicznej jako nauki interdyscyplinarnej na wszystkich stopniach edukacji. Wpojenie zachowań proekologicznych dzieciom skutkowało będzie także takimi zachowaniami ich rodziców. Wszystkie działania mają na celu kształtowanie człowieka świadomego swego współistnienia w zgodzie ze środowiskiem przyrodniczym i społeczno-kulturowym.

Realizacja edukacji ekologicznej polegać będzie na:

Podnoszeniu świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży poprzez:

1. Prowadzenie aktywnych form edukacji (np. zielone szkoły),
2. Uczestnictwo w programach edukacyjnych,
3. Organizowanie seminariów o tematyce ekologicznej,
4. Uczestniczenie w konkursach ekologicznych.

Podniesienie świadomości ekologicznej dorosłych poprzez:

- 1) Egzekwowanie przepisów dotyczących:
 - postępowania z odpadami oraz ze ściekami,
 - wdrażanie i sankcjonowanie standardów w dziedzinie ład przestrzennego, oszczędności energii itp.,
 - angażowanie obywateli gminy w procesy inwestycyjne i decyzyjne,
 - włączenie służb samorządowych i rządowych różnych szczebli w działalność informacyjną dla dorosłych,
 - propagowanie problemów środowiskowych w mediach (telewizja, radio, prasa),
 - informowanie o działaniach i inwestycjach proekologicznych poprzez ulotki czy gazetkę gminną,
 - promowanie proekologicznych czy niekonwencjonalnych źródeł energii,

- propagowanie wykorzystania opakowań wielokrotnego użytku.

2) Dostęp do informacji o środowisku.

Zgodnie z zapisami ustawy Prawo ochrony środowiska społeczeństwo ma możliwość zapoznania się z materiałami dotyczącymi trwających procesów decyzyjnych, czy też inwestycyjnych. W ramach procesu dostępu do informacji o środowisku i poszerzenia dialogu społecznego na wszystkich szczeblach administracji winny być organizowane akcje podnoszące świadomość w zakresie ochrony środowiska.

4. DZIAŁANIA PRIORYTETOWE

Program ochrony środowiska dla Gminy Dydnia realizowany będzie poprzez systematyczne działania na rzecz ochrony wód, powietrza, powierzchni ziemi, przyrody i podniesienia świadomości ekologicznej ukierunkowane na zahamowanie niekorzystnych oddziaływań na poszczególne elementy środowiska naturalnego. Zakłada zmniejszenie, eliminację lub przeciwdziałanie zagrożeniom środowiskowym szczególnie związanym z narażeniem zdrowia i życia mieszkańców oraz wpływającym na stan najcenniejszych walorów przyrodniczych terenu gminy.

Formułując listę priorytetów wzięto pod uwagę takie czynniki jak:

- ponadlokalny wymiar przedsięwzięcia,
- spodziewany efekt ekologiczny,
- możliwość uzyskania wsparcia ze źródeł zewnętrznych,
- aktualne zaawansowanie inwestycji.

Zadania objęte harmonogramem zostały uznane za najważniejsze ich zrealizowanie winno przyczynić się do poprawy jakości środowiska.

Głównym priorytetem w gminie będzie kompleksowe jej skanalizowanie. Planuje się, że budowa sieci kanalizacyjnej grawitacyjno – tłocznej w poszczególnych miejscowościach gminy może zostać zrealizowana **do 2010 r.** Podjęte działania winny doprowadzić do zauważalnej poprawy jakości wód powierzchniowych płynących, szczególnie w lokalnych ciekach.

5. HARMONOGRAM DZIAŁAŃ PROEKOLOGICZNYCH (KRÓTKO I DŁUGOTERMINOWYCH)

Lp.	Nazwa zadania	Termin realizacji							
		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1.	Zapobieganie zanieczyszczeniu wód powierzchniowych oraz gleby poprzez kontrolę zbiorników bezodpływowych, zbiorników z gnojowicą oraz likwidowanie „nielegalnych” kolektorów odprowadzających ścieki z gospodarstw domowych								
2.	Dokończenie kanalizowania gminy								
3.	Stopniowe ograniczanie emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza ze źródeł lokalnych								

5.	Niedopuszczanie do pogorszenia klimatu akustycznego	
6.	Inwentaryzacja źródeł elektromagnetycznych oraz rozeznanie, jakie obszary podlegają ponadnormatywnemu promieniowaniu elektromagnetycznemu	
7.	Bieżąca ochrona walorów przyrodniczych oraz pielęgnacja i konserwacja pomników przyrody	
8.	Tworzenie nowych form ochrony przyrody obejmujących ochroną prawną tereny i obiekty o szczególnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych	
9.	Edukacja ekologiczna dzieci, młodzieży i dorosłych	
11.	Budowa i organizacja ścieżek rowerowych na obszarach ciekawych przyrodniczo	
12.	Wspieranie rolnictwa ekologicznego	

6. SYSTEM ZARZĄDZANA PROGRAMEM

Zgodnie z zapisami ustawy Prawo ochrony środowiska organem odpowiedzialnym za wdrażanie i koordynację działań określonych w Programie jest Wójt Gminy. Zapewnia on spójność pomiędzy wszystkimi programami działającymi w regionie i umożliwia efektywne wykorzystanie środków finansowych i technicznych. Program realizowany będzie przez wszystkie jednostki odpowiedzialne za ochronę środowiska w mieście, powiecie i województwie w oparciu o aktualne dostępne instrumenty: prawno-administracyjne, finansowe, ekonomiczno-rynkowe oraz informacyjno-edukacyjne.

Kontrola wdrażania Programu i ocena jego realizacji prowadzona będzie przez monitoring:

- środowiska w zakresie stanu środowiska, gromadzenie i przetwarzanie informacji o środowisku i jego ochronie. W najbliższych latach jednym z ważniejszych działań w tej dziedzinie będzie zmiana systemu monitorowania i dostosowanie monitoringu środowiska do zakresu określonych w przepisach prawnych i dyrektywach UE.
- wdrażania i realizacji Programu – dotyczyć będzie określania stopnia realizacji przyjętych priorytetów i działań, oceny realizacji programów i projektów inwestycyjnych oraz określenie stopnia rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami z określeniem przyczyn tych rozbieżności.
- wdrażania i realizacji Programu – dotyczyć będzie określania stopnia realizacji przyjętych priorytetów i działań, oceny realizacji programów i projektów inwestycyjnych oraz określenie stopnia rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami z określeniem przyczyn tych rozbieżności.
- skutków realizacji Programu – realizowany przez ocenę zmian w jakości środowiska, aktywności i reakcji społeczeństwa, kontrolę i ocenę wskaźników dotyczących stopnia zmian w środowisku wg dziedzin życia, stopnia zużywanej energii, materiałów, wody i wytwarzanych

odpadów w przeliczeniu na mieszkańca lub wielkość produkcji,

Co 2 lata sporządzany będzie raport z wykonania zadań Programu, z tym , że pierwszy raport (zgodnie z zapisami prawa) będzie opracowany do 31 marca 2007 r. Ocenie Programu będzie służyło monitorowanie, w cyklu dwuletnim, stopnia wykonania zadań realizowanych przez władze gminy. Raporty i ocena Programu będą podstawą do aktualizacji strategii ochrony i poprawy stanu środowiska, która winna odbywać się przynajmniej co 4 lata.

Zarządzanie, realizacja i kontrola Programu na poziomie gminy, prowadzona będzie przez administrację rządową, samorządową oraz przez różnego rodzaju instytucje i podmioty gospodarcze (poprzez instrumenty określone ustawami), a w szczególności:

- organ wykonawczy gminy oraz podległe mu służby dysponujące instrumentami prawnymi (zezwoleń, uzgadnianie, kontrola, monitoring, nadzór, publiczne rejestry),
- samorząd powiatowy oraz wojewódzki w zakresie objętym ich kompetencjami (pozwolenia, zezwoleń, mapy akustyczne, baza gospodarki odpadami),
- administrację rządową (dokumenty reglamentujące korzystanie ze środowiska, monitorowanie jakości środowiska itd.),
- instytucje finansujące zadania ochrony środowiska,
- administrację niezespołą m. in. Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie, Regionalne Dyrekcje Lasów Państwowych.

Organizacje pozarządowe winny wspomagać realizację programu, głównie w zakresie podnoszenia świadomości ekologicznej, natomiast placówki szkoleniowe w zakresie edukacji ekologicznej i postępu technicznego.

Również przedsiębiorstwa i podmioty gospodarcze, będą

realizować zapisy Programu poprzez wprowadzenie systemów zarządzania środowiskiem na poziomie przedsiębiorstw, najlepszych dostępnych technologii, ograniczenie materiałochłonności, energochłonności i zmniejszenie zużycia wody oraz będą w znacznej części finansowały te zadania realizowane na własnym terenie.

Warunkiem realizacji Programu będzie przede wszystkim współpraca pomiędzy różnymi partnerami zarówno ze sfer publicznych, jak również podmiotami korzystającymi ze środowiska i jednostkami odpowiedzialnymi za jego stan.

Duży wpływ na realizację Programu będzie miała dynamika rozwoju i zmian w strefie gospodarczej, przestrzennej oraz społecznej.

Ocena powyższych uwarunkowań będzie służyła do weryfikacji przyjętych założeń, celów i sposobów ich realizacji oraz ustalonych priorytetów.

Analiza przyczyn rozbieżności pomiędzy założonymi celami i działaniami a ich realizacją oraz weryfikacja kosztów wdrażania Programu powinna uwzględniać trudne do oszacowania na etapie:

- możliwości pozyskiwania terenów pod realizację projektów,
- możliwości do pozyskiwania przez inwestorów środków finansowych,
- możliwości kredytowe instytucji i przedsiębiorstw,
- ograniczenia finansowe wynikające z konieczności przeznaczenia środków finansowych na zaspokojenie innych potrzeb,
- stopień zaangażowania instytucji odpowiedzialnych za realizację zadań,
- aktualne priorytety określone w dokumentach rządowych, wojewódzkich i powiatowych.

7. WSKAŹNIKI MONITOROWANIA EFEKTYWNOŚCI PROGRAMU

Program Ochrony Środowiska jest narzędziem wdrażania polityki ochrony środowiska. Oznacza to konieczność monitorowania zachodzących zmian poprzez regularną ocenę stopnia jego realizacji w odniesieniu do założonych działań, przyjętych celów, a także ustalania rozbieżności pomiędzy założonymi celami i działaniami, a ich wykonaniem. Monitorowanie zmian pozwoli na ustalenie przyczyn ujawnionych rozbieżności.

Prawidłowa ocena realizacji Programu wymaga przyjęcia uporządkowanego systemu mierników jego efektywności. Mierniki te dzielą się na trzy zasadnicze grupy:

- mierniki ekonomiczne,

- ekologiczne,
- społeczne (świadomości społecznej).

Mierniki ekonomiczne wynikają z finansowania inwestycji ochrony środowiska przy założeniu, że punktem odniesienia są określone efekty ekologiczne. Należą do nich łączny i jednostkowy koszt uzyskania efektu ekologicznego oraz koszty uzyskania efektu w okresie eksploatacji, a także trwałość efektu w określonym czasie.

Do mierników ekologicznych należą mierniki określające stan środowiska, stopień zmian w nim zachodzących oraz mierniki określające skutki zdrowotne dla populacji.

Miernikami tej grupy będą:

- * jakość wód powierzchniowych i podziemnych,
- * długość sieci kanalizacyjnej,
- * ilość odpadów komunalnych na 1 mieszkańca na rok,
- * powierzchnia terenów objętych ochroną prawną,
- * powierzchnia terenów zdegradowanych,
- * nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska.

Mierniki społeczne to:

- * udział społeczeństwa w działaniach związanych z ochroną środowiska,
- * stopień uspołecznienia procesów decyzyjnych
- * ilość i zróżnicowanie sposobów informacji i edukacji środowiskowej (akcje, kampanie, udział mediów lokalnych, zaangażowanie różnych grup/społeczności),
- * ilość działań prawnych (procesów) odszkodowawczych związanych ze zniszczeniami środowiska.

Przyjęta liczba i rodzaje wskaźników decydują o określonym systemie oceny przyjętej polityki ochrony środowiska w mieście. Oprócz ich doboru konieczne jest ustalenie sposobu ich interpretacji.

Dla prawidłowej realizacji monitoringu wykonalności celów, priorytetów i zadań Programu Ochrony Środowiska Gminy Dydnia niezbędna jest okresowa wymiana informacji pomiędzy poszczególnymi rodzajami administracji samorządowej i rządowej, dotycząca stanu komponentów środowiska oraz stopnia zaawansowania realizacji poszczególnych zadań ponadlokalnych. Przewiduje się wymianę w/w informacji w sposób zorganizowany – w ustalonej formie pisemnej lub elektronicznej (sprawozdawczość okresowa).

W poniższej tabeli zaproponowano główne wskaźniki, przyjmując, że lista ta nie jest wyczerpująca i winna być sukcesywnie modyfikowana.

Tabela Nr . Wskaźniki monitorowania programu

Lp.	Wskaźnik	Stan wyjściowy
A. Wskaźniki stanu środowiska i zmiany presji na środowisko		
1.	Ilości wody zużywanej na cele przemysłowe z wód podziemnych	-

2.	Udział ścieków komunalnych nieoczyszczonych	b.d.
3.	Ścieki komunalne wymagające oczyszczenia	dam ³ /rok
4.	Długość kanalizacji	44
5.	Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do sieci wodociągowej	24%
6.	Ilość zebranych odpadów komunalnych w roku	351,05 Mg
7.	Wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych	300Mg
8.	Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych do powietrza	200 Mg
9.	Wskaźnik lesistości (%).	ok. 40
10.	Powierzchnia terenów objętych ochroną prawną (ha)	3400
11.	Ilość pomników przyrody	5
12.	Ilość zużytej wody/1 mieszkańca/rok [m3]	19,18m ³ /M/rok
13.	Udział odnawialnych źródeł energii w zużyciu energii	0
B. Wskaźniki świadomości społecznej		
14.	Ilość interwencji i wniosków zgłaszanych przez mieszkańców	b.d.
15.	Liczba kampanii edukacyjno-informacyjnych,	b.d.

8. POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Źródła finansowania programu ochrony środowiska zostały podzielone na trzy grupy – środki własne, środki przedsiębiorstw i środki zewnętrzne. Wielkość środków przeznaczonych na realizację zadań będzie uzależniona od możliwości finansowych inwestorów, w tym zarezerwowania odpowiednich środków w budżetach, stopnia zaangażowania jednostek w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych w formie dotacji, pożyczek czy kredytów niskoprocentowanych. Aktualna kondycja finansowa jednostek samorządowych oraz przedsiębiorców będzie stanowić poważną barierę w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych z uwagi na konieczność dysponowania odpowiednią procentową kwotą na realizację zadania. Kwota ta w zależności od formy pomocy zewnętrznej waha się od 30-50% ogólnej wartości inwestycji. W przypadku dotacji unijnych czy funduszy ochrony środowiska brakująca kwota musi zostać pozyskana w formie pożyczki czy kredytu, które inwestor spłaca na określonym warunkach i właściwie nie może liczyć na umorzenie zaciągniętego zobowiązania. Skutkuje to koniecznością zarezerwowania w budżetach odpowiednich środków do zabezpieczenia zobowiązań płatniczych z tytułu zaciągniętych kredytów czy pożyczek.

Realizacja zadań ujętych POŚ finansowanych ze środków własnych gminy będzie wymagała zarezerwowania w budżecie gminy wymaganych środków. Część zadań będzie finansowanych w Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, którego środki mogą być przeznaczone na:

- 1) edukację ekologiczną oraz propagowanie działań proekologicznych i zasady zrównoważonego rozwoju,
- 2) wspomaganie realizacji zadań państwowego monitoringu środowiska,
- 3) wspomaganie innych systemów kontrolnych i pomiarowych oraz badań stanu środowiska, a także systemów pomiarowych zużycia wody i ciepła,
- 4) realizowanie zadań modernizacyjnych i inwestycyjnych, służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej,

w tym instalacji i urządzeń ochrony przeciwpowodziowej i obiektów małej retencji wodnej,

- 5) urządzanie i utrzymywanie terenów zieleni, zadrzewień, zakrzewień oraz parków,
- 6) realizację przedsięwzięć związanych z gospodarką odpadami,
- 7) wspieranie działań przeciwdziałających zanieczyszczeniom,
- 8) profilaktykę zdrowotną dzieci na obszarach, na których występują przekroczenia standardów jakości środowiska,
- 9) wspieranie wykorzystania lokalnych źródeł energii odnawialnej oraz pomoc dla wprowadzania bardziej przyjaznych dla środowiska nośników energii,
- 10) wspieranie ekologicznych form transportu,
- 11) działania z zakresu rolnictwa ekologicznego bezpośrednio oddziałujące na stan gleby, powietrza i wód, w szczególności na prowadzenie gospodarstw rolnych produkujących metodami ekologicznymi położonych na obszarach szczególnie chronionych na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody,
- 12) inne zadania ustalone przez radę gminy, służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju, w tym na programy ochrony środowiska.

Środki GFOŚiGW nie pozwalają więc na realizację wszystkich ustawowych zadań proekologicznych, a jedynie realizację podstawowych zadań własnych gminy w zakresie utrzymania czystości, porządku i urządzania zieleni miejskiej. Konto gminnych funduszu ochrony środowiska zasilane jest głównie przez:

- środki z opłat i kar za usuwanie drzew i krzewów (100%),
- wpływy z opłat i kar za składowanie odpadów (50%),

- wpływy z pozostałych opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska i wprowadzanie w nim zmian oraz za szczególne korzystanie z wód i urządzeń wodnych, a także wpływy z kar za naruszanie warunków korzystania ze środowiska (20%).

Celem działania funduszu jest finansowanie inwestycji mających lokalny charakter i realizowanych na terenie gminy. Prowadzona działalność w zakresie ochrony środowiska może być finansowana przez przyznawanie dotacji – w przypadku realizacji zadań przez jednostki inne niż samorządowe.

Zakłada się, że zadania ujęte w Programie będą również realizowane przy wykorzystaniu środków finansowych pochodzących z tzw. „źródeł zewnętrznych”. Największy udział będą stanowić środki z funduszy Unii Europejskiej, w tym fundusze spójności i strukturalne, oraz fundusze ekologiczne, pochodzące głównie z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Ze środków unijnych i NFOŚiGW będą realizowane głównie zadania inwestycyjne, których wartość przekracza co najmniej kwotę 100.000 zł. Do takich należy przede wszystkim inwestycje kanalizacyjne i wodociągowe.

Środki na realizację „Programu ochrony środowiska” będą pochodzić z różnych źródeł w zależności od rangi zadania. Jak dotychczas będą to środki własne gminy i powiatu, środki podmiotów gospodarczych, środki budżetu Państwa i budżetu województwa podkarpackiego, a także środki pochodzące z funduszy celowych i środki pomocowe.

Dla gminy dostępnymi sposobami finansowania inwestycji są:

- środki własne,
- kredyty i pożyczki udzielane w bankach komercyjnych,
- kredyty i pożyczki o oprocentowaniu preferencyjnym udzielane przez instytucje wspierające rozwój gmin,
- dotacje państwowe z funduszy krajowych i zagranicznych.

Coraz lepsze wyniki w ochronie środowiska są w dużej mierze efektem funkcjonującego systemu finansowania przedsięwzięć służących ochronie środowiska. Podstawą tego systemu są przede wszystkim instytucjonalne fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej. W ostatnich latach również środki pomocowe przedakcesyjne.

W zakresie ochrony środowiska, rozwoju regionalnego i rozwoju miast i wsi funkcjonują m. in.: takie organizacje i fundusze jak:

NARODOWY FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ – największa instytucja finansująca przedsięwzięcia ochrony środowiska o zasięgu ponadregionalnym i ogólnokrajowym w Polsce,

WOJEWÓDZKI FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ – dofinansowuje zadania z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej z uwzględnieniem celów określonych w ustawie z dnia 27.04.2001 roku, Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62 poz. 627 z 2001 r.), Polityce Ekologicznej Państwa,

GLOBAL ENVIRONMENTAL FACILITY – światowa organizacja o charakterze kapitałowego funduszu celowego na rzecz ochrony środowiska,

PROGRAM WWF DLA POLSKI – krajowe przedstawicielstwo międzynarodowej organizacji World Wild Fund,

NARODOWA FUNDACJA OCHRONY ŚRODOWISKA - fundacja zajmująca się opracowywaniem ekspertyz w zakresie ochrony środowiska oraz edukacją ekologiczną,

FUNDACJA PARTNERSTWO DLA ŚRODOWISKA – Fundacja promuje działania na rzecz ekorozwoju,

REGIONALNE CENTRUM EKOLOGICZNE NA EUROPE ŚRODKOWĄ I WSCHODNIĄ – wspomaga swobodną wymianę informacji oraz udział społeczeństwa w podejmowaniu decyzji dotyczących ochrony środowiska.

Dostępne na rynku formy finansowania inwestycji ekologicznych dzieli się na: kredyty, pożyczki, obligacje, leasing, udziały kapitałowe – akcje i udziały, dotacje.

Programy pomocowe Unii Europejskiej

Członkostwo w Unii Europejskiej otwiera nowe możliwości korzystania ze strukturalnych programów i funduszy pomocowych. Fundacje i programy pomocowe udzielają bezzwrotnej pomocy finansowej w różnych formach. Są to między innymi: pomoc finansowa na zadania inwestycyjne lub projekty, pomoc konsultingowa oraz pomoc szkoleniowa.

Fundusze Strukturalne i Fundusz spójności

Na lata 2004-2006 UE przewiduje transfer środków finansowych na poziomie 13,8 mld EURO, z czego ponad 4,2 mld na realizację projektów z Funduszu Spójności. Planowane działania strukturalne są ujęte w Narodowym Planie Rozwoju (NPR). Przewidziane środki inwestycyjne w ramach NPR wynoszą 23 mld EURO (13,8 mld z funduszy strukturalnych UE, ok. 6,2 mld EURO krajowe środki publiczne i ok. 3 mld z sektora prywatnego, jeżeli będzie beneficjentem funduszy europejskich). Jednym z priorytetów NPR na lata 2004–2006 jest: ochrona środowiska i racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska. Priorytet ten będzie realizowany przez:

- a) część środowiskową Funduszu Spójności – 2,6-3,1 mld EURO (2,1 mld EURO wkład UE),
- b) Sektorowy Program Operacyjny: Ochrona środowiska i gospodarka wodna – 643 mln EURO (516 mln EURO środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego ERDF),
- c) inne programy operacyjne (szczególnie Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego – ZPORR).

Jednym z kryteriów uzyskania środków finansowych z Funduszu Spójności jest wielkość projektu, a mianowicie łączna wartość projektu powinna przekraczać 10 mln EURO.

Projekty o takiej wartości są w stanie zorganizować głównie średnie lub duże miasta bądź np. związki miast czy gmin.

Priorytetem 3 FS jest racjonalna gospodarka odpadami komunalnymi. Przewidziana kwota środków finansowych na ten priorytet z UE wynosi 390,2 mln EURO (przy założeniu 19% udziału środków krajowych). Fundusze te ukierunkowane

będą na finansowanie konkretnych inwestycji, których wyniki są zgodne z zapisami dyrektywy Rady 91/156/EEC.

Priorytetem 2 w Sektorowym Programie Operacyjnym - Ochrona środowiska i gospodarka wodna jest Ochrona środowiska na obszarach zanieczyszczonych. Działanie 4 dotyczy zagospodarowania odpadów niebezpiecznych. W ramach tego priorytetu realizowane będą zadania, których nie można dofinansować z Funduszu Spójności. Wsparcie finansowe dotyczyć będzie, także podmiotów niepublicznych. Na ten priorytet przeznaczono 127 mln EURO.

Wsparcie dla szerokiej gamy projektów ochrony środowiska zostanie udzielone w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego. Pomoc z zasobów funduszy strukturalnych i państwowych będzie udzielana głównie na projekty jednostek samorządu terytorialnego realizowane w powiązaniu ze wsparciem udzielanym dla wzmocnienia potencjału rozwojowego regionów. Wydatki w ramach działań wyniosą nie więcej niż 633,1 mln EURO, z tego wsparcie ze środków Funduszy Strukturalnych wyniesie 411,56 mln EURO, z czego ok. 70% zostanie przeznaczone na ochronę wód i gospodarkę wodną. W ramach działań dotyczących gospodarki odpadami na dofinansowanie mogą liczyć projekty ograniczające wpływ składowanych odpadów na powietrze atmosferyczne, wody i glebę poprzez:

- a) modernizację istniejących wysypisk komunalnych,
- b) budowę zakładów unieszkodliwiania odpadów (kompostownie, spalarnie),
- c) wprowadzenie na szeroką skalę systemu powtórnego zagospodarowania odpadów,

- d) regionalne programy likwidacji niebezpiecznych i dzikich składowisk.

Beneficjentem końcowym w ramach działań będą samorządy wojewódzkie, powiatowe i gminne.

FUNDUSZ NORWESKI - Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego to instrumenty finansowe przeznaczone dla nowych państw członkowskich Unii Europejskiej. Są to dodatkowe, obok Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności, źródła bezzwrotnej pomocy zagranicznej. Państwami - Darczyńcami są 3 kraje EFTA (Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu) - **Norwegia, Islandia i Lichtenstein**.

Inne źródła finansowania

Wśród możliwych do zastosowania innych źródeł finansowania można wskazać:

- a) opłaty produktowe - opłaty nakładane na produkty obciążające środowisko np. opakowania, baterie, świetlówki. Wpływy z tego tytułu, trafiające do budżetu państwa, będą przeznaczone na wspomaganie i dofinansowanie systemu recyklingu (ustawa o opakowaniach i odpadach opakowaniowych z dnia 11 maja 2001 r. (Dz. U. 2001.63.638) – weszła z dniem 1 stycznia 2002 r.),
- b) depozyty ekologiczne - obciążenia nakładane na przedsiębiorstwa, realizujące inwestycje, które mogą szczególnie szkodliwie oddziaływać na środowisko.

9. SZACUNKOWY CAŁKOWITY KOSZT REALIZACJI PROGRAMU

Lp.	Cel ekologiczny	Rodzaj działania/inwestycji	Jednostki i podmioty realizujące	Szacunkowe koszty w tys. zł	
				2006-2009	2010-2013
1.	2.	3.	4.	6.	7.
1.	Ochrona wód i kształtowanie stosunków wodnych	Zarządzanie ochroną wód i zasobami wodnymi		26000	10000
		Inwentaryzacja i kontrola zbiorników bezodpływowych. Zapobieganie zanieczyszczeniu wód powierzchniowych oraz gleby poprzez likwidowanie „nielegalnych” kolektorów odprowadzających ścieki z gospodarstw domowych. Objęcie możliwie największej liczby gospodarstw i innych jednostek siecią kanalizacyjną – budowa kanalizacji. Budowa sieci wodociągowej w poszczególnych miejscowościach gminy – zaopatrzenie w wodę. Regulacja powierzchniowych cieków wodnych.	Samorząd gminny, inne jednostki administracji, instytucje, RZGW, WZIR		
2.	Ochrona powietrza oraz ochrona przed hałasem i promieniowaniem niejonizującym	Poprawa jakości powietrza, ochrona przed hałasem i promieniowaniem niejonizującym		250	250
		Ograniczanie emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza ze źródeł lokalnych. Opracowanie i wdrożenie najefektywniejszych działań w celu zmniejszenia uciążliwości hałasowej (np. poprawa jakości nawierzchni dróg, czy prowadzenie nasadzeń pasów zieleni ochronnej). Inwentaryzacja obszarów o ponadnormatywnym promieniowaniu elektromagnetycznemu.	zarządcy i właściciele dróg, jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorcy i instytucje		-
3.	Gospodarka odpadami	Wprowadzanie i realizacja systemu gospodarowania odpadami		Zgodnie z zapisami	Zgodnie z zapisami

			planu	planu
		Zamierzenia i proponowane działania w tym zakresie zostaną przedstawione w części Programu, jaką jest plan gospodarki odpadami.	Zgodnie z zapisami planu	
		Ochrona walorów przyrodniczych i krajobrazowych	65,0	50,0
4.	Ochrona przyrody i krajobrazu	Bieżąca ochrona walorów przyrodniczych oraz pielęgnacja i konserwacja pomników przyrody ożywionej i nieożywionej. Tworzenie nowych form ochrony przyrody obejmujących ochroną prawną tereny i obiekty o szczególnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Ochrona roślin i zwierząt w tym m. in.: identyfikacja zbiorowisk roślinnych wymagających specjalnej troski, wdrażanie zakazu handlu zagrożonymi gatunkami, ochrona gatunków roślin i zwierząt zagrożonych wyginięciem w stanie naturalnym oraz starych odmian roślin i ras zwierząt mających znaczenie dla ochrony różnorodności biologicznej w tym prowadzenie wymiany informacji z zakresu ochrony różnorodności biologicznej. Wspieranie rolnictwa ekologicznego.	jednostki samorządu terytorialnego (w tym samorząd gminny), administracja rządowa, instytucje, lasy państwowe, AMiRR, prywatni właściciele lasów	-
5.	Edukacja ekologiczna	Wzrost świadomości ekologicznej Budowa i organizacja ścieżek rowerowych na obszarach ciekawych przyrodniczo. Edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży. Działania w zakresie podniesienia świadomości ekologicznej dorosłych. Uczestniczenie w programach rolno-środowiskowych.	samorząd gminny, fundusze ekologiczne (np. WFOŚiGW), organizacje pozarządowe, szkoły, przedsiębiorcy, media	-

SŁOWNIK TERMINÓW

antropogeniczne oddziaływanie – budująca lub niszcząca działalność człowieka;

działanie - grupa projektów realizujących ten sam cel, działanie stanowi etap pośredni między celem ekologicznym a projektem;

emisja - rozumie się przez to wprowadzane bezpośrednio lub pośrednio, w wyniku działalności człowieka, do powietrza, wody, gleby lub ziemi: substancje, energie, takie jak ciepło, hałas, wibracje lub pola elektromagnetyczne;

eutrofizacja - rozumie się przez to wzbogacanie wody biogenami, w szczególności związkami azotu lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów oraz wyższych form życia roślinnego, w wyniku którego następują niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód.

Fundusz Spójności (Kohezji) - instrument ekonomiczno-polityczny Komisji Europejskiej, nie należący do Funduszy Strukturalnych i wdrażany na poziomie wybranych państw, a nie regionów. Jego celem jest ułatwienie integracji słabiej rozwiniętych krajów poprzez budowę wielkich sieci transportowych oraz obiektów infrastruktury ochrony środowiska o dużym obszarze oddziaływania;

Fundusze Strukturalne - zasób finansowy UE umożliwiający pomoc w restrukturyzacji i modernizacji gospodarki krajów członkowskich drogą interwencji w kluczowych sektorach i regionach (poprawa struktury). Na fundusze strukturalne składają się: Europejski Fundusz Rozwoju

Regionalnego (EFRR), Europejski Fundusz Społeczny (EFS), Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOiGR) oraz Finansowy Instrument Wspierania Rybołówstwa (FIWR);

emisja zanieczyszczeń - pochłanianie (przyjęcie) zanieczyszczeń przez określony element środowiska lub opad zanieczyszczeń na określoną (jednostkową) powierzchnię terenu;

jednostka odpowiedzialna za realizację zadań – organ administracji spełniający funkcję koordynatora lub inicjatora działań zmierzających do realizacji zadań lub jednostka odpowiedzialna za finansowanie zadań;

monitorowanie - kontrola postępu realizacji programów i projektów poprzez system wskaźników określonych w dokumentach programowych;

organizacja ekologiczna - rozumie się przez to organizacje społeczne, których statutowym celem jest ochrona środowiska;

plan ochrony – rozumie się przez to podstawowy dokument opracowywany dla wskazanych form ochrony przyrody, zawierający opis formy ochrony oraz cele prowadzenia działań ochronnych, katalog zadań i sposobów ich wykorzystania;

pola elektromagnetyczne - rozumie się przez to pole elektryczne, magnetyczne oraz elektromagnetyczne o częstotliwościach od 0 Hz do 300 GHz;

poziom hałasu - rozumie się przez to równoważny poziom dźwięku A wyrażony w decybelach (dB);

zanieczyszczenie - rozumie się przez to emisję, która jest szkodliwa dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska, powoduje szkodę w dobrach materialnych, pogarsza walory estetyczne

środowiska lub koliduje z innymi, uzasadnionymi sposobami korzystania ze środowiska.

Załącznik Nr 1

Zadania służące poprawie jakości środowiska zawarte w wieloletnim planie inwestycyjnym Gminy Dydnia

DYDNIA

1. Nazwa zadania: Kanalizacja sanitarna wsi Dydnia

Poprawa gospodarki ściekowej na terenie Gminy Dydnia

Szacunkowa wartość zadania: 3360 tys. zł

Okres realizacji zadania: lata: 2006-2008

2. Nazwa zadania: Regulacja potoku Jablonka w miejscowości Dydnia

Poprawa gospodarki wodnej na terenie Gminy Dydnia - działania pilotażowe

Szacunkowa wartość zadania: 4000 tys. zł

Okres realizacji zadania: lata: 2004-2008

GRABÓWKA

1. Nazwa zadania: Kanalizacja sanitarna wsi Grabówka

Poprawa gospodarki ściekowej na terenie Gminy Dydnia

Szacunkowa wartość zadania: 1400 tys. zł

Okres realizacji zadania: lata: 2006-2007

JABLONKA

1. Nazwa zadania: Przebudowa drogi „Doliska”

Poprawa infrastruktury drogowej na terenie Gminy Dydnia

Szacunkowa wartość zadania: 140 tys. zł

Okres realizacji zadania: lata: 2006

2. Nazwa zadania: Regulacja potoku Jablonka

Cel zadania: Poprawa gospodarki wodnej na terenie Gminy Dydnia – działania pilotażowe

Szacunkowa wartość zadania: 4000 tys. zł

Okres realizacji zadania: lata: 2006-2008

KOŃSKIE

1. Nazwa zadania: Kanalizacja sanitarna wsi Końskie

Poprawa gospodarki ściekowej na terenie Gminy Dydnia

Szacunkowa wartość zadania: 80 tys. zł

Okres realizacji zadania: lata: 2008

2. Nazwa zadania: Przebudowa drogi Końskie - Mrzyglód

Poprawa infrastruktury drogowej na terenie Gminy Dydnia

Szacunkowa wartość zadania: 600 tys. zł

Okres realizacji zadania: lata: 2007

3. Nazwa zadania: Przebudowa dróg (łączników – 8 szt.) pomiędzy drogą przez wieś a drogą powiatową

Poprawa infrastruktury drogowej na terenie Gminy Dydnia

Szacunkowa wartość zadania: 350 tys. zł

Okres realizacji zadania: lata: 2006

4. Nazwa zadania: Regulacja potoku

Poprawa gospodarki wodnej na terenie Gminy Dydnia – działania pilotażowe

Szacunkowa wartość zadania: 2000 tys. zł

Okres realizacji zadania: lata: 2007-2008

KRZEMIENNA

1. Nazwa zadania: Kanalizacja sanitarna wsi Krzemienna wraz z oczyszczalnią ścieków (dla 2 m-ci)

Poprawa gospodarki ściekowej na terenie Gminy Dydnia

Szacunkowa wartość zadania: 3900 tys. zł

Okres realizacji zadania: lata: 2006-2007

2. Nazwa zadania: Regulacja potoku Jablonka w miejscowości Krzemienna

Poprawa gospodarki wodnej na terenie Gminy Dydnia – działania pilotażowe

Szacunkowa wartość zadania: 3000 tys. zł

Okres realizacji zadania: lata: 2007-2008

KRZYWE

1. Nazwa zadania: Kanalizacja sanitarna wsi Krzywe

Cel zadania: Poprawa gospodarki ściekowej na terenie Gminy Dydnia

Szacunkowa wartość zadania: 1400 tys. zł

Okres realizacji zadania: lata: 2008

2. Nazwa zadania: **Przebudowa drogi Krzywe – Witryłów „Zacieple” 2,000 km**

Cel zadania: Poprawa infrastruktury drogowej na terenie Gminy Dydnia

Szacunkowa wartość zadania: 300 tys. zł

Okres realizacji zadania: lata: 2006

NIEBOCKO

1. Nazwa zadania: **Przebudowa drogi „Stara droga” 0,800 km**

Cel zadania: Poprawa infrastruktury drogowej na terenie Gminy Dydnia

Szacunkowa wartość zadania: 220 tys. zł

Okres realizacji zadania: lata: 2008

2. Nazwa zadania: **Regulacja potoku „z Bośni” oraz budowa polderów wodnych**

Cel zadania: Poprawa gospodarki wodnej na terenie Gminy Dydnia – **działania pilotażowe**

Szacunkowa wartość zadania: 4000 tys. zł

Okres realizacji zadania: lata: 2007-2008

NIEWISTKA

1. Nazwa zadania: **Kanalizacja sanitarna wsi**

Cel zadania: Poprawa gospodarki ściekowej na terenie Gminy Dydnia

Szacunkowa wartość zadania: 50 tys. zł

Okres realizacji zadania: lata: 2008

2. Nazwa zadania: **Przebudowa dróg „PPGR” – 0,600 km**

Cel zadania: Poprawa infrastruktury drogowej na terenie Gminy Dydnia

Szacunkowa wartość zadania: 150 tys. zł

Okres realizacji zadania: lata: 2006

OBARZYM

1. Nazwa zadania: **Kanalizacja sanitarna wsi**

Cel zadania: Poprawa gospodarki ściekowej na terenie Gminy Dydnia

Szacunkowa wartość zadania: 60 tys. zł

Okres realizacji zadania: lata: 2007

TEMESZÓW

1. Nazwa zadania: **Kanalizacja sanitarna wsi**

Cel zadania: Poprawa gospodarki ściekowej na terenie Gminy Dydnia

Szacunkowa wartość zadania: 40 tys. zł

Okres realizacji zadania: lata: 2008

2. Nazwa zadania: **Przebudowa drogi „Rzeki” – 0,350 km**

Cel zadania: Poprawa infrastruktury drogowej na terenie Gminy Dydnia

Szacunkowa wartość zadania: 80 tys. zł

Okres realizacji zadania: lata: 2006

3. Nazwa zadania: **Przebudowa drogi „Przystań kajakowa” – 0,450 km**

Cel zadania: Poprawa infrastruktury drogowej na terenie Gminy Dydnia

Szacunkowa wartość zadania: 110 tys. zł

Okres realizacji zadania: lata: 2006

4. Nazwa zadania: **Przebudowa drogi „Soltysówka” – 0,300 km**

Cel zadania: Poprawa infrastruktury drogowej na terenie Gminy Dydnia

Szacunkowa wartość zadania: 70 tys. zł

Okres realizacji zadania: lata: 2006

ULUCZ

1. Nazwa zadania: **Przebudowa drogi dla osiedla PPGR – 0,500 km**

Cel zadania: Poprawa infrastruktury drogowej na terenie Gminy Dydnia

Szacunkowa wartość zadania: 125 tys. zł

Okres realizacji zadania: lata: 2006

WITRYŁÓW

1. Nazwa zadania: **Kanalizacja sanitarna wsi**

Cel zadania: Poprawa gospodarki ściekowej na terenie Gminy Dydnia

Szacunkowa wartość zadania: 80 tys. zł

Okres realizacji zadania: lata: 2007

2. Nazwa zadania: **Regulacja potoku**

Cel zadania: Poprawa gospodarki wodnej na terenie Gminy Dydnia – **działania pilotażowe**

Szacunkowa wartość zadania: 2000 tys. zł

Okres realizacji zadania: lata: 2007-2008

WYDRNA

1. Nazwa zadania: **Kanalizacja sanitarna wsi**

Cel zadania: Poprawa gospodarki ściekowej na terenie Gminy Dydnia

Szacunkowa wartość zadania: 80 tys. zł

Okres realizacji zadania: lata: 2007

2. Nazwa zadania: **Przebudowa drogi „Na Górze” – 0,300 km**

Cel zadania: Poprawa infrastruktury drogowej na terenie Gminy Dydnia

Szacunkowa wartość zadania: 70 tys. zł

Okres realizacji zadania: lata: 2006.

Wydawca: Wojewoda Podkarpacki

Redakcja: Podkarpacki Urząd Wojewódzki w Rzeszowie, Wydział Prawny i Nadzoru
Rzeszów, ul. Grunwaldzka 15, pok. 234 i 245, tel. (017) 862 75 11 lub (017) 867 10 00 wew. 1234 i 1245,
e-mail: redakcja@rzeszow.uw.gov.pl

Skład komputerowy: Zakład Usług Informatycznych Wojewódzkiego Ośrodka Informatyki – TBD w Rzeszowie
ul. Grunwaldzka 15, tel. (017) 862 75 11 lub (017) 867 10 00 wew. 1226, pok. 226
e-mail: dziennik@uw.rzeszow.pl

Druk: Zakład Obsługi Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie
Rzeszów, ul. Grunwaldzka 15, tel. (017) 862 75 11 lub (017) 867 10 00 wew. 1020, pok. 20

- **Prenumerata i rozpowszechnianie** Dzienników Urzędowych Województwa Podkarpackiego: Dział Kadr i Organizacji Zakładu Obsługi PUW w Rzeszowie,
tel.: (017) 862 75 11 lub (017) 867 10 00 wew. 1066, pok. 26a
- Zbiory Dzienników Urzędowych wraz ze skorowidzami wyłożone są do powszechnego wglądu w Wydziale Prawnym i Nadzoru, w pokoju 245 w godzinach pracy Urzędu.

Tłoczono z polecenia Wojewody Podkarpackiego z dnia 7 czerwca 2006 r.
